

Partijprogramma

M21

E Diferensia

Voorwoord

Na het polsen en analyseren van meerdere opties ben ik tot de conclusie gekomen dat het anders moet; als wij in de politiek dezelfde dingen op dezelfde manier blijven doen, zullen wij dezelfde resultaten blijven behalen.

Het moge duidelijk zijn dat de resultaten in de huidige structuur niet tot tevredenheid heeft geleid bij de meerderheid van de bevolking, noch voldoen ze aan hetgeen de bevolking nodig heeft.

Er is een grote behoefte aan vernieuwing: vernieuwing in de politiek, in de manier van politiek bedrijven en ook in de manier waarop onze samenleving politiek beleeft en interpreteert.

Wij bevinden ons in de unieke positie om samen een beter Bonaire op te bouwen: een Bonaire met welzijn en voorspoed voor elke burger. Een Bonaire die niet alleen goed moet zijn voor ons, maar ook goed om toeristen en investeerders uit het buitenland aan te trekken.

Politiek is het middel dat gebruikt wordt om de belangen van het volk te dienen. Wij hebben Movementu21 in het leven geroepen om te voorzien in de belangen van het volk middels vernieuwing in de politiek: M21 wil samen met het volk en voor het volk werken.

Wat onderscheidt M21 van de andere lokale partijen?

- **Bereidheid om actie te ondernemen**
- **Gericht op de toekomst**
- **Principiële standpunten naast strategisch beleid**
- **Vernieuwing**
- **Integriteit**
- **Solidariteit**
- **Transparant**
- **Standvastig leiderschap**
- **Heldere visie om integrale ontwikkeling te bereiken**

Dit programma definieert de ideeën en ambities van onze beweging.

Dit programma is bedoeld voor iedereen die wilt weten waar Movementu21 voor staat.

Het Verschil

Desirée Coffie

Kralendijk, 1 januari 2023

Inhoud

Prologo	2	Ticketprijzen luchtvervoer verlagen	21
1. Inleiding	8	Openbaar vervoer reorganiseren en een algemeen openbaar vervoer introduceren	21
ONZE MOTIVATIENOS	8	Vervoer tussen de ABC-eilanden	21
ONZE IDEOLOGIE	9	4. M21 opleiding en onderwijs, sport en cultuur	22
ONZE VISIE	9	Ons onderwijssysteem herevalueren	22
ONZE NORMEN, WAARDEN EN CONCEPTEN	9	Erkennen dat ons onderwijs multilinguaal moet zijn	22
Gelijkheid	9	Ons onderwijssysteem aanpassen aan de lokale arbeidsmarkt	22
Solidariteit	10	Vakscholen invoeren	23
Broederschap	10	School voor toerisme	23
Subsidiariteit	10	Studeren in de regio stimuleren	23
Vrijheid	10	Meer aandacht besteden aan Bonaire in leerprogramma's	24
Sociale gerechtigheid	10	Bonairiaanse 'brain drain' beperken	24
Democratie	10	Sportvoorzieningen creëren	25
Pluralisme	10	Kunst en cultuur als fundament van onze beschaving	27
Participatieve samenleving	11	5. M21 en gezondheid	28
Mensenrechten	11	PPreventie en nog eens preventie	28
Algemeen belang	11	Zorgbeleid van het Openbaar Lichaam Bonaire verbeteren	28
ONZE MANIER OM CAMPAGNE TE VOEREN	11	Opvang voor patiënten die moeten revalideren	28
2. Ons streven	12	Opvang voor permanente, speciale psychische zorg	28
3. M21 en sociale ontwikkeling	18	Basiszorg integreren	29
Sociaal minimum invoeren	19	Gebruik maken van beëdigde vertalers om patiënten die alleen Papiamentu en Spaans praten te ondersteunen	29
Armoede bestrijden	19	Meer en betere samenwerking in het Koninkrijk	30
Schuldsanering	19	De gezonde basismand reorganiseren voor Bonaire	30
Introductie van een voorzieningenwet bij werkloosheid	19	Een duurzame oplossing om met afval om te gaan op Bonaire	30
Verkorte opleidingen met baangarantie en begeleiding op de werkvloer	20	6. M21 en integrale ontwikkeling van onze wijken	32
Sociale integratie bevorderen	20	De huidige infrastructuur verbeteren en groener en toegankelijker maken	32
Pensioenstelsel	20	Woningmarkt op een duurzame manier verbeteren	34
Aandacht voor gepensioneerden	20	Nationaal wijkenplan	35
Aandacht voor mensen met een beperking	20	Wijkraden introduceren	35
Verzoeningscommissie	21		
Aandacht voor dierenwelzijn	21		

Inhoud

7. M21 en de overheid	36	10. M21 en economie	48
Alle inwoners tellen mee	36	Directie Ontwikkeling en Economie	48
Ons politieke systeem evalueren	36	Sectoren creëren en versterken die deviezen genereren: toerisme, vrije zone, internationale financiële sector	49
Onze Eilandsraad evalueren	36	Een visie op toerisme	49
Meer participatie van het bestuur van het Openbaar Lichaam Bonaire in de RCN-overheid	36	Cruisetoerisme	49
Meer participatie van onze jongeren	37	Meer dromen en meer lef hebben: de nieuwe economie	50
Meer transparantie in besluiten van het Eilandbestuur	37	Mogelijkheden voor BOPEC bestuderen	50
Onze staatsinstellingen versterken	37	Nieuwe overeenkomst aangaan met Cargill	50
Investeren in en versterken van onze ambtenarenkorps	37	Meer ruimte voor de kleine ondernemer: wijkeconomie	50
Wijkraden instellen ⁴	37	Arbeidskracht competitiever maken	50
De politieke kennis van Eilandsraadleden en leden van het Bestuurscollege verdiepen	39	Investeren in infrastructuur	51
Nauwer samenwerkingsverband met de VNG	39	De luchthaven en onze zeehavens ontwikkelen als economische pijlers	51
Overheidseigendommen registreren en beheren	39	De grens over: internationale economie	51
8. M21 en duurzame ontwikkeling met extra aandacht voor milieu, natuur en dierenwelzijn	40	Een duurzame economische groei bevorderen	51
Voorwaarden scheppen om dierenwelzijn te bevorderen	40	Werkgelegenheid creëren voor de lokale bevolking	53
Ontwikkeling van een milieubeleidsplan Caribisch Nederland	41	Duurzame Midden- en Kleinbedrijf (MKB) stimuleren	53
Meer in natuur en milieu investeren	41	11. M21 en een veilig Bonaire	54
Verbetering van de kwaliteit van grondwater	42	Veiligheid op de werkplek garanderen	54
Klimaatakkoord vaststellen met Den Haag	42	Wij moeten beter voorbereid zijn op rampen	54
Duurzame en betaalbare energie	43	Werken aan criminaliteitspreventie in onze wijken	54
Aansluiting zoeken bij internationaal gasnetwerk	43	Meer handhaving van onze wet- en regelgeving	55
9. M21 en landbouw, visserij en veeteelt	44	12. M21 en het buitenland	56
Voedselzekerheid: landbouw, veeteelt en visserij	45	Relatie met Nederland en in het Rijk	56
Zorgen voor betaalbaar water	45	Relaties in de Cariben	56
Een kenniscentrum ontwikkelen	45	Relatie met de Europese Unie	56
Het niveau van schapen- en geitenteelt verhogen	46	Diplomatieke vertegenwoordiging	57
Opleidingen op het gebied van landbouw, visserij en veeteelt aanbieden	47	Bonairiaans diaspora	57
Landbouwgebieden ontwikkelen	47	13. Slotwoord	58
Aquacultuur bevorderen op Bonaire	47	M21 kandidatenlijst	60

1. Inleiding

Vóór u ligt het programma van Movementu21 (M21). In dit document delen wij onze ideeën met u. Naast u te informeren over wat onze ambities zijn, dient dit programma als uitgangspunt van M21 in een eilandsbestuur. Hoewel tijdens deze politieke campagne onze kandidaten ruim de gelegenheid zullen hebben om uitleg te geven over onze campagnepunten, kunt u gerust contact opnemen met M21 wanneer u commentaar wil leveren of vragen wil stellen over onze punten. Wij willen ook van u horen. U kunt contact met ons opnemen via: info@movementu21.com.

ONZE MOTIVATIE

Movementu21 gaat deelnemen aan de komende verkiezingen omdat wij het verschil gaan brengen: innovatieve ideeën en nieuwe mensen om het tij te keren. Wij maken ons zorgen omdat de economie niet ten voordele van de bevolking werkt, omdat er geen geld is en omdat er een gebrek is aan fatsoen en eerlijkheid in het bestuur. Movementu21 gaat deelnemen aan de verkiezingen omdat Bonaire niet nog eens 4 jaar 'welles-nietes' geroep kan verdragen. M21 wilt ons uit de armoede halen, de economie weer ten gunste van de bevolking laten werken en ruimte creëren om te investeren in de opbouw van een voorspoedig Bonaire voor al haar inwoners. Bovenal wil M21 een bestuur vormen voor alle, maar dan ook alle inwoners zonder iemand buiten te sluiten.

ONZE IDEOLOGIE

Movementu21 is een beweging met een sociaal-liberale ideologie. Centraal in het sociaal-liberale gedachtegoed staat de vrijheid van denken en handelen van het individu om zijn ontwikkeling en geluk te bepalen, maar tegelijkertijd moet het sociale gevoel ervoor zorgen dat niemand achterblijft. Net zo belangrijk als deze vrijheid is het gevoel van respect voor en coëxistentie met de inwoners van Bonaire en de rest van de wereld. Deze coëxistentie vormt de basis van een rechtvaardige en veilige samenleving.

ONZE VISIE

De visie van Movementu21 is om een innovatief Bonaire te creëren die elke inwoner de gelegenheid biedt om zichzelf optimaal te ontwikkelen en op die manier een samenleving te creëren die haar verantwoordelijkheid draagt, haar ontwikkeling in eigen handen neemt, haar cultuur en milieu beschermt, in een geest van solidariteit en werkelijke participatie. Dit alles als een proces om tot echte emancipatie te komen. Een Bonaire waar elke inwoner een bepaalde mate van welzijn en voorspoed kan bereiken. Om dit te bereiken pleit M21 voor:

- Gelijkheid van kansen voor alle inwoners;
- Behoud van hoge levensprincipes, -normen en -waarden;
- Behoud van onze natuur en cultuur, een fijn milieu en een goede bescherming van onze dieren;
- Gelijke rechtsbescherming en veiligheidsbeleving voor alle inwoners;
- Het creëren van programma's om onze mensen gezond te houden, zowel geestelijk als fysiek.
- Onderwijs en opleidingen die de burger de mogelijkheid bieden om zijn capaciteiten optimaal te ontwikkelen op continue basis;
- Toegankelijkheid op de arbeidsmarkt en een redelijk inkomen;
- Elke inwoner moet kunnen beschikken over basisbehoeften voor een acceptabele staat van welzijn voor zichzelf en zijn gezin.

ONZE NORMEN, WAARDEN EN CONCEPTEN

Alles wat in dit programma staat, wil M21 bereiken rekening houdend met de volgende normen, waarden en concepten waar wij voor staan:

Gelijkheid

Onze samenleving is een inclusieve samenleving, waar elk mens dezelfde rechten, plichten en kansen heeft. Daarom wordt geen enkele vorm van discriminatie geaccepteerd. Wij moeten elkaars rechten respecteren en het algemeen belang komt vóór het groeps- of individueel belang.

Solidariteit

Solidariteit is de resolute vastberadenheid om op te komen voor het algemeen belang. Een ondersteunings- en samenwerkingsbewustzijn bij allen die deel uitmaken van de samenleving en die ter beschikking staan voor alle anderen om een waardig leven te creëren voor ons allemaal.

Broederschap

Solidariteit gaat hand in hand met broederschap, wat het nemen van verantwoordelijkheid inhoudt om op een rechtvaardige manier samen te werken in het dagelijks leven. Ons streven moet zijn: gemeenschappelijke voorwaarden scheppen, zodat elk mens zijn/haar capaciteiten – fysiek en spiritueel – in een respectvolle sfeer voor de menselijke waardigheid kan verwezenlijken.

Subsidiariteit

Het subsidiariteitsbeginsel is een gevolg van bestuurlijke decentralisatie. In ons geval gaat het om decentralisatie van de autonomie. Autonomie is het recht om zelf te beslissen over je aangelegenheden. In het geval van het Openbaar Lichaam Bonaire hebben wij een gedeelde autonomie met Nederland, en dan gaat hier het subsidiariteitsbeginsel gelden: wat wij kunnen doen, doen wij zelf en waar het nodig is helpt Nederland ons.

Vrijheid

Vrijheid omhelst het recht dat een mens heeft om zelf als individu beslissingen te nemen en het recht van een volk om te beslissen als denkende en handelende collectiviteit. Het effectieve politieke systeem moet de voorwaarden garanderen waardoor vrijheid kan bestaan. Vrijheid komt met rechten en plichten. De mens moet zijn/haar verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf en voor de samenleving.

Sociale Gerechtigheid

Vanuit materieel oogpunt moet Sociale Gerechtigheid de nodige voorwaarden scheppen ter bevrediging van basisbehoeften, zoals: voedsel, woning, kleding, gezondheid, onderwijs en sociale bescherming. Zonder deze basisbehoeften wordt het moeilijk om gerechtigheid te hebben.

Vanuit cultureel en spiritueel oogpunt moet Sociale Gerechtigheid de rechten van de mens garanderen die wij niet kunnen vergeten: onderwijs, opleiding, intellectuele ontwikkeling, gebruik van wetenschap en technologie en respect voor de manifestatie van de cultureel etnische werkelijkheid van groepen in de samenleving.

Democratie

Democratie is een bestuursvorm waarbij het volk haar vertegenwoordigers kiest in het bestuur. Het trias politica-systeem dat de machten onderverdeelt in de wetgevende macht, de uitvoerende macht en de rechterlijke macht, zorgt voor het machtsevenwicht.

Wij erkennen het democratisch systeem als de enige die in staat is om voorwaarden te scheppen met betrekking tot de waardigheid van de mens en zijn/haar fundamentele rechten. Het systeem behoeft constante aandacht om het te kunnen blijven ontwikkelen. Enkele componenten van dit systeem waar wij waarde aan moeten hechten zijn: vrije en periodieke verkiezingen, respect voor minderheden, effectievere scheiding van machten, democratisch evenwicht met meer aandacht voor lokale ontwikkeling.

Pluralisme

Pluralisme is de verscheidenheid van meningen en belangen, maar altijd met onderling respect, waar doelen voor de samenleving uit voortkomen op sociaal, cultureel en economisch gebied. Het is ook een fundamentele voorwaarde voor democratie.

Participatieve-samenleving

De mens moet kunnen participeren in de aangelegenheden van de samenleving waar hij/zij deel van uitmaakt op passieve, actieve en expressieve wijze. Daarom moet de mogelijkheid gecreëerd worden voor de mens om te kunnen participeren en invloed uitoefenen op beslissingen met betrekking tot Bonairiaanse aangelegenheden.

Er moet specifieke aandacht gegeven worden aan actieve participatie van onze jongeren; beslissingen die vandaag genomen worden hebben hun effect op de toekomst van de jongeren. Een fundamentele voorbereiding van de jongeren is essentieel zodat zij in de toekomst de zaken kunnen overnemen.

Mensenrechten

Mensenrechten beschermen de waardigheid van ons allen als mens. Je hebt mensenrechten vanwege het simpele feit dat je een mens bent, zonder onderscheid van geslacht, ras, godsdienst of politieke opvatting. Mensenrechten worden op elk moment, op elke plek en voor iedereen op dezelfde wijze toegepast, omdat wij een inclusieve samenleving zijn. Mensenrechten hebben een speciale plaats in de wet. Mensenrechten hebben prioriteit boven de Staat, daarom moet de Staat mensenrechten garanderen.

Algemeen belang

Het Algemeen Belang is alles wat de samenleving ten goede komt, inclusief haar inwoners, haar instituties en sociale systemen. Het Algemeen Belang komt op de eerste plaats vóór alle andere belangen.

ONZE MANIER OM CAMPAGNE TE VOEREN

M21 pakt haar politieke campagne op een eerlijke manier aan, op grond van inhoud, argumenten en transparantie. Ons voornaamste campagnedoel is om onze ideeën aan de burger te verkopen. Ideeën die hoop moeten opwekken en rust terug moeten brengen om een beter Bonaire op te bouwen voor onze kinderen en toekomstige generaties. M21, haar bestuur en kandidaten zullen zich op strikte wijze aan de volgende gedragscode houden:

1. In de M21-campagne is er geen ruimte voor loze beloften en/of acties die populair klinken maar die niet ten gunste zijn van het algemeen belang;
2. Elke kandidaat op de M21-lijst respecteert zichzelf en behandelt alle andere mensen met respect;
3. Elke M21-kandidaat respecteert het feit dat stemmen een heilig recht is en dat het kopen van stemmen of een poging daartoe niet toegestaan is;
4. Elke M21-kandidaat respecteert het campagnemateriaal van andere partijen;
5. Waar nodig zal M21 altijd de bevoegde autoriteiten informeren en/of voor de nodige vergunningen zorgen om campagneactiviteiten en/of –evenementen te houden;
6. M21 zal transparant zijn over de campagnefinanciering.

2. Ons Streven

Hieronder de belangrijkste actiepunten waar we voor streven in de komende bestuursperiode. Voor meer details, zie de hoofdstukken 3 t/m 10.

1. Een nieuw team met politici die durven, kennis hebben, bekwaam zijn, innovatieve ideeën hebben en over vaardigheden beschikken om voor de belangen van de Bonairiaanse inwoners op te komen.

- Elke M21-professional zal geschikt zijn voor zijn/haar positie.
- Elk M21-lid verbindt zich eraan om transparant, nederig en integer te zijn.
- Het algemeen belang gaat vóór groeps- of persoonlijk belang.
- Een team met visie, gebaseerd op de werkelijkheid en met haalbare doelstellingen.

2. Sociale ontwikkeling: omdat alle mensen recht hebben op een gelukkig leven, moet aandacht besteed worden aan sociale integratie waarbij discriminatie niet is toegestaan.

- M21 gaat vrouwenparticipatie stimuleren in alle sectoren van onze samenleving.
- M21 zal speciale aandacht geven aan mensen met een beperking en faciliteiten en voorzieningen creëren, zodat zij volledig in onze samenleving kunnen participeren.
- Er moet een centraal punt komen dat alle jeugdzaken coördineert, met als doel om deze groep meer perspectief te bieden.
- Er moet rekening gehouden worden met de koopkracht van onze mensen in het algemeen en de kwetsbaren in het bijzonder.
- Het sociaal minimum invoeren zoals het hoort.
- Armoedebestrijding.
- Schuldsanering.
- WW-uitkering invoeren.
- Er moet een algemeen pensioen-systeem ingevoerd worden gebaseerd op drie pijlers, met name het ouderpensioen (aow), het werknemerspensioen en de mogelijkheid voor een privé (aanvullend) pensioen. Er moet een Algemeen Pensioen Fonds ingevoerd worden (zoals op Aruba en in Nederland).
- Een verzoeningscommissie instellen waarin wij kunnen praten over de problemen die ons onderling verdelen.
- Dierenwelzijn aanpakken.

- Openbaar vervoer reorganiseren en voor iedereen invoeren en de verbinding tussen de wijken faciliteren.
- Zorgen voor meer toegankelijkheid tussen de ABC-eilanden door dit als openbaar vervoer te beschouwen.
- Prijzen voor vliegtickets verlagen om het reizen tussen de ABC-eilanden goedkoper te maken, door een gedeelte van de toeristenbelasting te gebruiken om korting te geven aan inwoners en studenten.

3. Investeren in mensen: opleiding, onderwijs, sport en cultuur

- Ons onderwijs- en opleidingssysteem evalueren.
- Erkennen en bevorderen dat ons onderwijs multilinguaal moet zijn.
- Beroepsonderwijs afstemmen op de lokale arbeidsmarkt.
- Vakscholen herinvoeren om lokale ondernemers op te leiden.
- School voor toerisme invoeren.
- Studeren in de regio bevorderen.
- Meer aandacht voor Bonaire als onderdeel van het curriculum.
- Investeren in sportfaciliteiten en sportmateriaal volgens internationale normen.
- Mogelijkheid creëren voor het financieel ondersteunen van sporttalenten als voorbereiding op een profcarrière.
- Investeren in sportfaciliteiten voor onze mensen met een beperking.
- Investeren in goed kunst- en cultuurbeleid voor Bonaire.

4. Investeren in de gezondheid van mensen

- Nadruk leggen op preventie.
- Het ZVK-beleid evalueren en met de resultaten en adviezen uit dat rapport aan de gang gaan.
- Het zorgbeleid en zorgstructuur van het OLB evalueren.
- Opvang voor verslaafden.
- Opvang voor patiënten met psychische aandoeningen.
- Basiszorg versterken en integreren op wijkniveau.

- Gebruik maken van tolken voor patiënten die Papiamentu/Spaans praten.
- Betere samenwerking in het Koninkrijk op het gebied van gezondheid.
- De basismand reorganiseren voor een gezondere inhoud.
- Het beleid van de botika's evalueren.
- De psychische gezondheid van onze mensen evalueren.

5. Een samenleving die uit integraal ontwikkelde wijken bestaat waar mensen zich weer veilig kunnen voelen.

- Wijken creëren met een goede infrastructuur en mogelijkheden voor recreatie waar groot en klein zich thuis kan voelen.
- Wijken creëren met toegang tot alle faciliteiten voor inwoners.
- De woningmarkt verbeteren.
- Met een nationaal wijkenplan komen, inclusief herdefiniëring welke de wijken zijn op ons eiland en een Sentro di Bario (Wijkcentrum) voor elke wijk.
- Een wijkraad invoeren, i.c.m. een platform waardoor wijkbewoners zelf verantwoordelijk zijn voor het onderhoud van hun wijk. Zij zijn de eigenaren van hun wijk.
- De infrastructuur in het centrum van Kralendijk verbeteren.
- Introductie van wijkinspecteurs.

6. Een overheid voor alle inwoners.

- Alle inwoners tellen mee; onze wetten herzien en dictatuur van de meerderheid voorkomen.
- Ons politiek systeem evalueren.
- Onze Eilandsraad evalueren.
- Meer participatie van het bestuur van het OLB bij de dienstverlening van de RCN.
- Meer participatie van jongeren bij het nemen van besluiten.
- Meer transparantie bij beschikkingen van de overheid. Versterken van staatsinstellingen.
- Investeren in het ambtenarenkorps en dit versterken.

- Wijkraden instellen.
- Politieke kennis van het Bestuurscollege en de Eilandsraad verdiepen.
- Samenwerken met de VNG.
- Overheidseigendommen beheren door middel van een bedrijf.
- Een centraal gebouw voor de overheid (overheden).
- Een decentraal platform creëren om het bestuur naar de wijken te brengen en participatie van de wijkbewoners te stimuleren.
- Een platform voor nationaal dialoog instellen om consensus m.b.t. de ontwikkeling van Bonaire te creëren.
- Wijziging van de staatkundige structuur is alleen mogelijk via een besluit van 2/3 meerderheid (67%) in overleg met het volk.

7. Duurzame ontwikkeling met aandacht voor natuur, milieu en dierenwelzijn.

- Dierenwelzijn bevorderen.
- Milieubeleidsplan.
- Investeren in natuur en milieu.
- De kwaliteit van het grondwater verbeteren.
- Klimaatakkoord aangaan met Den Haag
- Duurzame en betaalbare energie
- Aansluiting op internationaal gasnetwerk
- De milieuwet evalueren en eventueel aanpassen en realistische sancties invoeren voor degenen die ons milieu schade toebrengen. M21 gaat serieus om met behoud van ons milieu als de grondstof voor onze duurzame economische ontwikkeling.
- Energiebeleid invoeren om stikstof te verminderen en levering van betaalbare energie te garanderen.

8. Het garanderen van ons eigen gezond en betaalbaar eten.

- Voor betaalbaar water zorgen.
- Een kenniscentrum voor veeteelt, landbouw en visserij ontwikkelen.

- Het niveau van veeteelt verhogen.
- Landbouwgebieden ontwikkelen.
- Ondersteuning geven aan de kunukero om zijn producten op de markt te brengen.
- Ondernemerschap bevorderen en ondernemers ondersteunen op het gebied van lokale productie van voedsel met betrekking tot land- en tuinbouw, veeteelt en visserij.
- Innovatieve voedselproductiesystemen invoeren.
- Coöperativisme met betrekking tot de productie van ons eigen eten bevorderen.
- Zorgen voor opleiding en training zodat onze mensen zelf kunnen gaan produceren.
- Aquacultuur bevorderen en ondersteunen.

9. Een economie die voor iedereen draait.

- Een Directie Economie invoeren die tevens met de nuts- en infrastructuurbedrijven coördineert om een gunstige sfeer voor het zakendoen te creëren.
- Snel het vertrouwen in de economie herstellen, de sectoren die deviezen genereren versterken en beleid maken dat vertrouwen uitstraalt en duurzame groei laat zien.
- Een visie voor toerisme.
- Cruisetoerisme.
- Mogelijkheden voor BOPEC en/of de BOPEC-terreinen bestuderen.
- Cargill benaderen voor een betere 'deal' om de zoutpannen te exploiteren.
- Economie in de wijk stimuleren door middel van het creëren van kleine bedrijven.
- Een garantiefonds creëren voor kleine bedrijven.
- (Meer toegang tot) een ontwikkelingsbank creëren voor en van Bonaire.
- Op professionele wijze investeren in de infrastructuur om meer banen te creëren.
- De luchthaven en de zeehavens ontwikkelen als economische pijlers.
- Investeren in het potentieel van mensen om een baan te vinden als instrument om armoede te bestrijden.

- Acties afspreken (tripartit) om de productiviteit te verhogen en mantel-CAO's introduceren.
- Grenzen oversteken en vertegenwoordigers voor economie benoemen in het buitenland.
- Een diaspora kantoor creëren om beter gebruik te maken van de talenten van eilandskinderen die in het buitenland wonen.
- Concurrentie wetgeving invoeren en wetgeving ter bescherming van de consument om gezonde concurrentie te waarborgen tussen ondernemers en ter bescherming van de basisrechten van de consument.
- Overheid-NV's op een grote afstand houden van de politiek.

10. Een veilig Bonaire.

- Veiligheid op het werk.
- Voorbereiden op rampen.
- Criminaliteitspreventie in de wijken
- Handhaving van wetten en regels.

11. Relatie met het buitenland.

- Een goede relatie met Nederland, het Koninkrijk en het buitenland gebaseerd op volwassenheid.
- Een directie Staatkundige Structuur en Koninkrijksrelaties instellen met een vertegenwoordiger in Nederland.
- De staatkundige structuur moet elk jaar geëvalueerd worden zoals afgesproken en aangepast indien nodig.
- De relatie tussen Bonaire en Nederland moet een nieuw tijdperk ingaan; een relatie gebaseerd op rijpheid waarbij wij onze eigen verantwoordelijkheid dragen in het belang van Bonaire; een realistische relatie met visie.
- Een beter gebruik maken van de ambassades van het Rijk om zakendoen te bevorderen.
- Een beter gebruik maken van onze status als geassocieerd lid van de Europese Unie.
- Samenwerkingsvormen zoeken in het Caribisch gebied (Caricom) en Zuid-Amerikaanse landen.
- Een beter gebruik maken van de talenten in de Bonairiaanse diaspora.

3. M21 en sociale ontwikkeling

Een gezond volk is een gelukkig en productief volk

Alle landen in de Verenigde Naties staan voor een rechtvaardige, redelijke, tolerante, open en sociaal inclusieve wereld, waar voldaan kan worden aan de noden van de meest kwetsbaren. Eind september 2015 heeft ook Nederland de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties ondertekend:

‘Wij zijn vastbesloten om tussen nu en 2023 wereldwijd een eind te maken aan armoede en honger; om ongelijkheid in en tussen landen te bestrijden; om vreedzame, rechtvaardige en inclusieve samenlevingen op te bouwen. Wij zijn vastbesloten om een eind te maken aan armoede en honger, in al zijn verschijningsvormen en dimensies, en verzekeren dat alle mensen in waardigheid en gelijkheid en in een gezonde omgeving hun potentieel kunnen ontwikkelen.’

Voor M21 is sociale ontwikkeling verankerd in de gedachte dat alle mensen in onze samenleving gelijkheid van kansen moeten hebben om een gelukkig leven te leiden, waarbij zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. In dit kader moeten ongelijkheid en discriminatie teruggedrongen worden en tolerantie, harmonie en coëxistentie tussen groepen gestimuleerd worden. De groepen die de meeste aandacht nodig hebben, met name onze gepensioneerden, kinderen en mensen met een beperking moeten deze ook krijgen. In het kader van de acties die ondernomen moeten worden om onze mensen financieel weer op eigen benen te laten staan, moet ervoor gezorgd worden dat er niet meer sociale achteruitgang veroorzaakt wordt in onze samenleving, vooral voor de meest kwetsbare groepen. Belangrijk is ook dat de manier waarop dieren behandeld worden, gebaseerd is op hun welzijn. M21 stelt de volgende acties voor:

Invoeren van een sociaal minimum

Tot op de dag van vandaag wil de Nederlandse regering geen sociaal minimum vaststellen voor Bonaire. Dit druist in tegen de ‘Sustainable Development Goals’ van de Verenigde Naties. M21 is bereid om haar verantwoordelijkheid te nemen en Nederland er serieus op te wijzen dat Nederland aan haar verplichtingen moet voldoen conform de ‘Sustainable Development Goals’ van de Verenigde Naties.

Armoede bestrijden

Werk moet lonen. De beste manier om armoede te verminderen is door arbeid met een eerlijk salaris. Banen worden alleen gecreëerd als de economie groeit en als geïnvesteerd wordt in onderwijs en opleiding voor ons volk. M21 gaat armoede voornamelijk bestrijden door de arbeidscapaciteit van onze mensen te verhogen, d.w.z. door ervoor te zorgen dat zij over de ‘tools’ beschikken om een baan te vinden en te houden. Dit vereist investering in ‘on the job training’ en ‘life coaching’.

Schuldsanering

M21 heeft als prioriteit om degenen die schulden hebben te helpen daar weer uit te komen. Dit door middel van een schuldsaneringsbeleid. Met het saneren van schulden bieden wij inwoners die hoge schulden hebben een perspectief om uit die schulden te komen.

- Beginnen met een Krediet Registratie Systeem. Dit ter bescherming van inwoners met veel schulden. Inwoners die geregistreerd staan in het Krediet Registratie Systeem kunnen geen andere schulden aangaan zolang ze in dat systeem geregistreerd staan.
- Personen en instanties die mensen geld lenen tegen een heel hoge rente aanpakken. Dit is de oorzaak dat inwoners met veel schulden met nog grotere schulden komen te zitten.
- Ook de Belastingdienst moet hier een rol in spelen: de invoering van een beslagvrije voet moet geëvalueerd worden.

Introductie van een voorzieningenwet bij werkloosheid

M21 ondersteunt de invoering van een Werkloosheidsfonds. Dit zal mogelijk maken dat degene die ongewild werkloos wordt een uitkering vanwege werkloosheid kan aanvragen (ww-uitkering).

Verkorte opleidingen met baangarantie en begeleiding op de werkvloer

Regelmatig halen werkgevers professionele medewerkers en personeel met een praktische opleiding uit het buitenland. Werkgevers zeggen dat zij dit doen vanwege schaarste aan gekwalificeerd personeel op Bonaire. M21 wil dat alle Bonairianen de kans krijgen op een geschikte baan.

- Praktische opleidingen aanbieden met baangarantie aan mensen die geen werk hebben, zodat ook zij kunnen gaan werken in de thuiszorg, de bouw of de hotel- en toeristische sector.
- Begeleiding en om-, bij- of herscholing aanbieden aan professionals in de bovengenoemde sectoren.
- De bovengenoemde punten gelden ook voor inwoners met een licht verstandelijke beperking en/of fysieke beperking. Ook zij hebben recht op een baan en een fatsoenlijk leven. M21 is van mening dat de overheid hierin als eerste een voorbeeld kan geven.

Sociale integratie bevorderen

M21 gaat sociale integratie bevorderen via verplichte cursussen om migranten kennis te laten maken met onze cultuur en onze geschiedenis in de ruimste zin van het woord.

Pensioenstelsel

Er moet een algemeen pensioenstelsel ingevoerd worden, gebaseerd op drie pijlers: met name de ouderpensioen (AOV), de verplichte werknemerspensioen en de mogelijkheid van een privé (aanvullend) pensioen. Er moet een Algemeen Pensioen Fonds komen zoals Aruba en Nederland ook hebben.

Aandacht voor gepensioneerden

De koopkracht, de waarde van de dollar dus, moet een aandachtspunt zijn voor onze gepensioneerden, omdat zij door de jaren heen hun arbeidskracht hebben geleverd aan de samenleving. Om in zijn derde levensfase een fatsoenlijk en waardig leven te leiden, moet de gepensioneerde over een minimum inkomen kunnen beschikken. Ook moet hij kunnen rekenen op aanpassingen van fiscale en sociale zekerheidsregelingen om in zijn basiskosten van het levensonderhoud te kunnen voorzien (behoud van koopkracht). M21 pleit voor speciale kortingen voor onze gepensioneerden en onderzoek naar de mogelijkheden om regelingen te creëren die de koopkracht van onze mensen ondersteunt.

Aandacht voor mensen met een beperking

M21 gaat de strijd aan ten gunste van speciaal onderwijs en op die manier bijdragen aan het verhogen van de mate van onafhankelijkheid van onze mensen die speciale aandacht verdienen. Er moet geïnvesteerd worden in infrastructuur en voorzieningen om de mobiliteit van onze mensen met een beperking makkelijker te maken in onze samenleving. M21 pleit ervoor dat mensen met een fysieke beperking ook toegang kunnen hebben tot de arbeidsmarkt. De overheid zal hier een belangrijke rol in spelen.

Verzoeningscommissie

De mate van verdeeldheid in onze samenleving heeft zijn wortels in het verleden en blijft gevoed worden vanwege politieke motieven. Het feit dat men dit probleem niet heeft aangepakt, maakt het moeilijk om progressie te maken. Daarom is het noodzakelijk om een commissie in het leven te roepen waarin onze problemen besproken kunnen worden om tot een oplossing te komen.

Aandacht voor dierenwelzijn

De bestaande wetgeving met betrekking tot het dierenwelzijn moet herzien en eventueel aangepast worden. Dierenwelzijn houdt in: voldoen aan de behoeftes van dieren en zorg voor hun fysieke en mentale gezondheid. Er moet een zorginfrastructuur gecreëerd worden die ervoor zorgt dat dieren in nood de nodige zorg krijgen en kunnen rehabiliteren als dat nodig is.

Ticketprijzen luchtvervoer verlagen

De prijzen voor reizen tussen de ABC-eilanden zijn heel erg hoog. De ticketprijzen moeten verlaagd worden om ervoor te zorgen dat reizen betaalbaar blijft voor Bonairianen. Een gedeelte van de toeristenbelasting zal worden gebruikt voor een 'luchtvaartfonds' waarvan een deel wordt aangewend om de ticketprijs voor inwoners en studenten verlagen. Er zal ook gekeken moeten worden naar fondsen blijven om deze kosten structureel te verlagen. M21 zal ook aan tafel gaan zitten met Nederland om te kijken hoe de ticketprijzen van alle luchtvaartmaatschappijen structureel verlaagd kunnen worden en om te onderhandelen over de beschikbare stoelen. Er zal ook gekeken worden naar de mogelijkheid van een speciaal studententarief.

Algemeen openbaar vervoer introduceren

Bonaire heeft geen algemeen openbaar vervoer. Met de betrokken partners moet betaalbaar openbaar vervoer gerealiseerd worden, gebaseerd op uitvoeringsefficiëntienormen waarin iedereen zich kan vinden. De sector moet voor ALLE wijken aandacht hebben. Openbaar vervoer is belangrijk voor meer gelijkheid en een betere toegang tot arbeid, mobiliteit op de arbeidsmarkt en meer onafhankelijkheid voor jongeren, gepensioneerden en mensen met een beperking. Het zal bovendien bijdragen aan kostenverlaging. M21 pleit voor:

- Openbaar vervoerbeleid dat betrekking heeft op taxi's, tourbussen en AB-bussen.
- Duurzame elektrische bussen met zonnepanelen aanschaffen.
- Vervoer over zee verbeteren met een veerboot (ferry) tussen de ABC-eilanden. Dit stimuleert de mobiliteit tussen onze eilanden en zou de prijs van groente en fruit drastisch kunnen doen dalen.

Vervoer tussen de ABC-eilanden

Het vervoer tussen de ABC-eilanden toegankelijker maken door dit als openbaar vervoer te beschouwen.

4. M21 en opleiding, onderwijs, sport en cultuur

Gemotiveerde, gezonde en bewuste burgers

M21 staat voor onderwijs en opleidingen die het mogelijk maken dat de mens bewust wordt van zijn talenten en ruimte krijgt om zich optimaal te ontwikkelen. M21 pleit ervoor om ons historisch cultureel erfgoed als vak op te nemen in het curriculum van ons onderwijs, met als doel om het gevoel van eigenwaarde bij onze mensen te versterken zodat zij zich bewust worden van hun eigen Bonairiaanse identiteit. M21 is ervan overtuigd dat wij ons moeten richten op de kwaliteit van onderwijs en opleiding voor ONZE mensen en stelt de volgende acties voor:

Ons onderwijssysteem herevalueren

Het Nederlandse onderwijssysteem, moet volledig geëvalueerd worden op ontwikkelingsdoelen om vast te stellen in hoeverre het voldoet aan de eisen van het type onderwijs dat wij willen creëren om als eiland succesvol te zijn in de toekomst. Hiervoor moet er een speciale onderwijs-commissie in het leven worden geroepen.

Erkennen dat ons onderwijs multilinguaal moet zijn

Gezien vanuit het economisch (toerisme), cultureel (multicultureel) en sociaal (integratie) oogpunt, is M21 van mening dat de ontwikkeling van onze kinderen het beste gediend wordt met een multilinguaal onderwijssysteem. Dit zal onze toekomstige generaties communicatief weerbaar maken in de hele wereld.

Ons onderwijssysteem aanpassen aan de lokale arbeidsmarkt

Het is belangrijk dat Bonairiaanse jongeren na hun studie een baan kunnen vinden met het diploma dat ze behaald hebben. Daarom moeten de vakken van de Scholengemeenschap Bonaire aansluiten op de lokale arbeidsmarkt, bijvoorbeeld banen in de bouw, techniek, landbouw, visserij, veeteelt, toerisme, ondernemerschap.

- Samenwerken met bijvoorbeeld erkende HBO landbouw- en milieu opleidingen en universiteiten uit de regio of Europa m.b.t. bijvoorbeeld landbouw- en milieuopleidingen.
- Onderwijs dat opleidingen aanbiedt voor natuurherstel, natuurbehoud en duurzaam toerisme.
- Introduceren van ondernemerschapsonderwijs. Ondernemerschaps-onderwijs draagt bij aan het zelfvertrouwen van studenten en het benutten van kansen. Het helpt hen bij het oplossingsgericht denken en het ontwikkelen van doorzettingsvermogen. Ook geeft het de Bonairiaanse studenten meer mogelijkheden op de arbeidsmarkt.
- Onderwijs moet onderzoeksprojecten stimuleren die innovaties teweeg kunnen brengen.
- Opleidingen opzetten die gericht zijn op hetgeen wij in de toekomst willen ontwikkelen. Als wij b.v. duurzame energie willen ontwikkelen, moeten er opleidingen komen die gericht zijn op deze branche.

Vakscholen invoeren

Er zijn mensen die heel succesvol zijn met het uitvoeren van praktisch werk. Voor deze mensen moet het weer mogelijk zijn om een vak te leren. Het invoeren van vakscholen is daarvoor noodzakelijk om zodoende antwoord te geven op de behoeften die er op onze arbeidsmarkt zijn.

- De dialoog voeren met alle stakeholders.
- Opzetten van wat nodig is voor de herinvoering van vakscholen op Bonaire.

School voor toerisme

M21 streeft naar het doen herleven van de gedachte om een school voor toerisme in te richten zodat professionals opgeleid kunnen worden voor de belangrijkste pijler van onze economie.

Studeren in de regio stimuleren

Er zijn veel mogelijkheden om in de regio te studeren. Daarom pleit M21 voor:

- De prestatiebeurs voor studie in de regio verhogen.
- Meer opleidingen in de regio uitnodigen om deel te nemen aan de jaarlijkse 'Study & Career Event' op Bonaire.
- Studiereizen in de regio organiseren voor studenten.

Meer aandacht besteden aan Bonaire in leerprogramma's

Jaarlijks vertrekken tientallen Bonairiaanse studenten naar het buitenland om verder te studeren. Helaas komen vele studenten na hun studie niet terug naar Bonaire. Hierdoor ontstaat er een grote behoefte aan opgeleide young professionals. Dit gat wordt vaak opgevuld door buitenlandse professionals die de Bonairiaanse cultuur en het Papiamentu niet beheersen. M21 vindt het belangrijk om onze jeugd te stimuleren om terug te komen naar Bonaire. Dan kunnen zij verder werken aan de ontwikkeling van ons eiland. Vandaat de volgende actiepunten:

- Stimuleren van Bonairiaanse studenten om hun stage op Bonaire te lopen.
- Afgestudeerde Bonairianen die bij het Openbaar Lichaam Bonaire aan de slag gaan, komen in aanmerking voor de regeling overname studieschuld BES.
- Stimuleren van een traineeship programma voor Bonairiaanse studenten in de commerciële en publieke sector.
- Aanpassen van de repatriëringsregeling van het Openbaar Lichaam Bonaire.
- Instellen van schuldhulpverlening voor studenten met hoge studieschulden.
- Positief discriminatiebeleid ten opzichte van Bonairiaanse afgestudeerden. In het geval van gelijke geschiktheid hebben Bonairianen de voorkeur.
- Banken en andere instanties benaderen om onze young professionals die terugkomen een startershypotheek te geven opdat ze hun eigen huis kunnen bouwen. Het OLB moet terreinen beschikbaar te stellen, zodat studenten al tijdens hun studie in aanmerking kunnen komen voor een stuk terrein met hypotheekgarantie.

Bonairiaanse 'brain drain' beperken

- Bonairiaanse studenten stimuleren om hun stage op Bonaire te doen (natuurlijk zolang er goede stagebegeleiding voorhanden is voor de student).
- Bonairianen die afstuderen en voor de Bonairiaanse overheid komen werken, komen in aanmerking voor de regeling 'Overname studieschuld BES', wat inhoudt dat als ambtenaar een gedeelte van zijn/haar schuld door het OLB wordt betaald.
- Een stageprogramma stimuleren voor Bonairiaanse studenten in de publiek-commerciële sector.
- De repatriëringsregeling aanpassen voor het Openbaar Lichaam Bonaire.
- Beginnen met schuldhulpverlening voor studenten die hoge studieschulden hebben.
- Positieve discriminatie cq voorkeursbeleid m.b.t. afgestudeerde Bonairianen. In het geval van gelijke bekwaamheid hebben Bonairianen de voorkeur
- Banken en andere instanties benaderen om professionelen die terugkomen een zogenoemde startershypotheek te geven om hun eigen huis te bouwen. Het eilandbestuur moet meewerken door terreinen beschikbaar te stellen in de zin dat de studenten ook tijdens hun studie in aanmerking komen voor een terrein en ook met hypotheekgarantie.

Sportvoorzieningen creëren

Beweging is belangrijk voor de gezondheid. Mensen die aan sport doen en voldoende bewegen verminderen de kans op welvaartziektes. M21 vindt het belangrijk om alle sportinstellingen op Bonaire te blijven stimuleren en pleit voor de volgende acties op dit gebied:

- Herinstructie van sport voor en in de wijken.
- Een duurzaam sportbeleid invoeren met o.a. herinstructie van sport in de wijken.
- Clubhuizen en sportfaciliteiten bouwen en herstellen op voorwaarde van een degelijk onderhoudsplan.
- Het ondersteunen van sporters en sportverenigingen die Bonaire in het buitenland vertegenwoordigen.
- Een sportbeurs invoeren voor getalenteerde sporters.
- De Bonaire Sport Federatie nieuw leven inblazen, reorganiseren en professionaliseren.
- Investeren in sportfaciliteiten voor mensen met een beperking.
- Voldoende geld beschikbaar stellen zodat sporters die ons gaan vertegenwoordigen in het buitenland naar behoren kunnen presteren.
- Investeren in een internationaal gecertificeerde Mondo atletiekbaan waar internationale wedstrijden gehouden kunnen worden en ook trainingsstages aangeboden kunnen worden aan atleten die hier willen overwinteren. Met polstokhoogbakken, kogelstootbakken en een echt grasveld met speerwerpaanlopen, een discuswerpring met kooi en een veilige tribune met daarin een krachthok voor atleten.
- Investeren in een veilig skatepark.
- De nodige stappen ondernemen opdat Bonairiaanse sporters Bonaire kunnen vertegenwoordigen onder de Bonairiaanse vlag.
- Een olympisch zwembad aanleggen.
- Schoolzwemmen op alle scholen weer invoeren.

Kunst en cultuur als fundament van onze beschaving

Kunst en cultuur zijn de basis uitingsvormen van persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling. Dit is de enige reden waarom heel Bonaire zal moeten kunnen genieten van de verscheidenheid aan kunst en cultuur van ons eiland en toegang zal moeten hebben tot regionale en internationale samenwerking. De creatieve sector verdient meer erkenning en een betere maatschappelijke positie. M21 erkent het belang van, en pleit voor de erkenning van de kunst- en cultuursector, waarbij alle onderdelen van deze sector betrokken moeten worden. De kunst- en cultuursector omvat alle organisaties die zich bezig houden met de creatie, presentatie en/of behoud van kunst en cultuur. Kunst kan materieel zijn, zoals een monument, een schilderij of een archief, of immaterieel zoals alle vormen van feestvieren, muziek en dans. Kunst en cultuur brengen mensen samen en hebben een verbindend effect van generatie op generatie van verschillende bevolkingsgroepen. Kunst en cultuur doen een beroep op ons voorstellingsvermogen en het is belangrijk dat wij ons uiten en empathie kunnen hebben voor anderen. Kunst en cultuur zijn een stimulans voor de toeristische industrie. Om ons erfgoed te kunnen waarborgen met nieuwe perspectieven, pleit M21 voor de volgende actiepunten:

- Voldoende structurele financiering reserveren om ons cultureel erfgoed te beschermen en behouden.
- Een nieuwe structuur creëren zodat alle instanties en instellingen die bij kunst en cultuur betrokken zijn, samen kunnen werken.
- Mogelijkheid onderzoeken dat het produceren van kunst (gedeeltelijk) door het eilandbestuur wordt gefinancierd.
- Een platform creëren om onze geschiedenis beter te kunnen digitaliseren, delen en communiceren.
- M21 gaat actief de culturele sector bevorderen, in het bijzonder museum- en archiefinstellingen, door middel van onderzoek, overdracht en het tentoonstellen van onze geschiedenis.
- M21 streeft naar een nationaal museum.
- Andere culturele instituten aanmoedigen om ruimte aan te bieden waar onze artiesten en kunstenaars de Boneriaanse geschiedenis kunnen leren, zodat we ons heden kunnen begrijpen en over onze toekomst kunnen nadenken.
- Opdracht geven om alle Bonairiaanse monumenten toe te voegen op de website van het Rijkserfgoed, toegankelijk voor al onze mensen vanuit huis.
- Het subsidie schema voor behoud van ons erfgoed meer zichtbaar en toegankelijker maken voor alle lokale instituten.
- Werken aan financieringsopties om onze monumenten duurzamer en toegankelijker te maken.
- Werken aan financieringsopties om onze monumenten duurzamer en toegankelijker te maken.

5. M21 en gezondheid

Een gezond volk is een gelukkig en productief volk

Voor M21 is een gezond volk een noodzakelijke voorwaarde om ons eiland te kunnen blijven ontwikkelen. Wij maken ons hard voor een bevolking met een gezonde levensstijl, waar de grote verschillen in gezondheid gebaseerd op onze socio-economische status weggewerkt zijn. In het kader van gezondheid stelt M21 de volgende acties voor:

Preventie en nog eens preventie

De enige manier om de veel te hoge BMI index en de hieraan gerelateerde aandoeningen, zoals hoge bloeddruk, diabetes, hart- en vaatziekten en ook kanker te verminderen, is door op school meer nadruk te leggen op het veranderen van onze levensstijl, door onder andere gezond te eten en drinken, en meer te bewegen. Er moet geïnvesteerd worden in sport, geschikte infrastructuur om te kunnen lopen en groente en fruit toegankelijker maken door onder andere meer lokale landbouwproductie. M21 gaat onderzoeken hoe meer gezonde etenswaren onderdeel kunnen uitmaken van de basismand.

Zorgbeleid van het Openbaar Lichaam Bonaire verbeteren

Om de hele gezondheidsketen op een verantwoordelijke en kwalitatief hoge manier te laten functioneren, moet er een systeem komen dat doorlopend cijfers monitort, onderzoekt en produceert v.w.b. de staat van onze gezondheid, die bovendien het beleid helpt formuleren op alle gebieden van gezondheid. Hiervoor moeten wij de GGD reorganiseren en er een instelling van maken die cijfers monitort, onderzoekt, documenteert en publiceert en het beleid helpt formuleren voor een goede gezondheid.

- Onderzoek naar de status van psychische gezondheid van onze bewoners.
- Evaluatie van het apothekenbeleid.
- Evaluatie van de zorgstructuur.

Opvang voor patiënten die moeten revalideren

Momenteel vindt de revalidatie vaak op Curacao plaats, alwaar de patiënt vaak geen familie heeft. Een revalidatiecentrum op Bonaire is daarom zeer gewenst.

Opvang voor permanente, speciale psychische zorg

Net zoals patiënten voor revalidatie zijn er ook patiënten die permanente zorg nodig hebben vanwege psychische aandoeningen. Er is opvang voor speciale fysieke zorg, maar niet voor psychische zorg. Voor dergelijke zorg moeten deze patiënten naar Curaçao waar er geen familie is om hen te bezoeken en ondersteunen.

Basiszorg integreren

Basiszorg moet worden verbeterd en geïntegreerd op wijkniveau. Stakeholders (o.a. huisartsen, diëtisten, fysiotherapeuten enz.) moeten hierbij worden betrokken en moeten actief deelnemen aan preventieprogramma's.

Gebruik maken van beëdigde vertalers om patiënten die alleen Papiamentu en Spaans praten te ondersteunen

Het is voor patiënten die het Nederlands niet of nauwelijks beheersen erg moeilijk communiceren met zorgverleners die alleen Nederlands praten. Vanwege een gebrek aan goede en heldere onderlinge communicatie kan medische zorg een gevaar vormen voor deze groep patiënten. Deze situatie leidt vaak tot communicatiestoornissen met alle gevolgen die deze met zich mee kunnen brengen. Dit kan zo niet verder. M21 pleit voor voldoende beëdigde vertalers om deze patiënten te ondersteunen. Beëdigde vertalers hebben een geheimhoudingsplicht in tegenstelling tot andere medewerkers.

Meer en betere samenwerking in het Koninkrijk

Veel patiënten voor wie geen behandeling mogelijk is op Bonaire gaan naar Colombia. Ook daar lopen mensen die het Spaans niet goed beheersen tegen een taalbarrière aan. Onze

zuster-eilanden Aruba en Curaçao hebben goede ziekenhuizen waar een groot deel van deze operaties en/of behandelingen ook uitgevoerd kunnen worden:

- Laat de operaties die op Aruba of Curaçao uitgevoerd kunnen worden daar plaats vinden. Er is dan geen taalbarrière én de patiënten zijn dicht bij huis.
- Meer ondersteuning bieden aan patiënten die schade ondervinden ten gevolge van een operatie en/of behandeling in het buitenland.
- Alle Bonairianen die liever naar Nederland gaan i.p.v. naar Colombia voor een operatie, moeten die keuze kunnen hebben.
- Artikel 10.4 moet worden veranderd in een garantiebrieven (desnoods met max bedrag erop vermeld) i.p.v. alle kosten eerst zelf te moeten voorschieten om deze later te declareren bij de ZVK.
- Het kopen van een aanvullende ziektekostenverzekering vereenvoudigen.

De gezonde basismand reorganiseren voor Bonaire

De meeste levensmiddelen worden geïmporteerd op Bonaire met dienstegevolge hoge prijzen. Voor de producten in de basismand wordt een maximumtarief vastgesteld, waardoor de minderbedeelden niet gezond kunnen eten tegen een betaalbare prijs.

- Op Bonaire moet een basismand vastgesteld worden die gezond en betaalbaar is.
- Dit kan door geen invoerrechten te heffen op groente en fruit voor de basismand.

Een duurzame oplossing om met afval om te gaan op Bonaire

De afvalstortplaatsen, vooral die bij Lagun, vormen een directe bedreiging voor de gezondheid van mensen die daar wonen. Er moet een goed doordacht plan komen voor het omgaan met afval op afvalstortplaatsen.

- Afvalverbrandingsovens op een juiste plaats, zelfs als dit betekent dat ze verhuisd moeten worden.
- Afvalstortplaatsen saneren en aanleggen conform internationale normen.
- Een afvalbeleid gebaseerd op het principe van 'reuse, reduce and recycle' op een preventieve wijze implementeren.

6. M21 en integrale ontwikkeling van onze wijken

Onze wijken zijn fundamentele onderdelen van onze leefomgeving en infrastructuur

De huidige infrastructuur van Bonaire kan beter. De afgelopen jaren is Bonaire enorm gegroeid. Volgens verwachtingen zal deze groei doorzetten. Zolang wij verstandig omgaan met onze infrastructuur kunnen wij deze groei goed opvangen. Een goede aanpak van de infrastructuur heeft aandacht voor zowel de logistiek als de kwaliteit van de leefomgeving.

Aandacht voor de kwaliteit van de leefomgeving houdt in dat wij niet alleen moeten focussen op de grijze infrastructuur. Onder grijze infrastructuur vallen gebouwen, wegen, trottoirs en dergelijke. Juist op Bonaire waar de natuur zo'n belangrijke rol speelt, is groene infrastructuur van belang. Groene infrastructuur zijn landschapselementen die deel uitmaken van de grijze infrastructuur. Het groene deel, voornamelijk bomen, vermindert de hittestress in de warme zon. Bomen zorgen voor schaduw. Bomen filteren de lucht. Daarnaast voelen mensen zich gelukkiger en meer ontspannen in een groene omgeving. Een groene infrastructuur is niet alleen het planten van bomen in de binnenstad. Het betekent ook groenere tuinen van onze inwoners en groene planten aan de voorgevel van de huizen en op de porches. Bij het bouwen op een perceel moet ook het naastgelegen perceel groen gehouden worden en met begroeiing. Naast het Openbaar Lichaam Bonaire moeten ook ondernemingen en particulieren bijdragen aan een groenere infrastructuur. Een goede samenwerking kan tot mooie resultaten leiden.

Door de snelle bouw op Bonaire gaat voornamelijk de grijze infrastructuur overheersen, met een verharde grond tot gevolg, waardoor ons eiland droger en warmer wordt. M21 is van mening dat Bonaire meer aandacht moet besteden aan de infrastructuur van onze wijken. Deze infrastructuur moet op duurzame wijze worden aangelegd:

De huidige infrastructuur verbeteren en hem groener en toegankelijker maken

De huidige infrastructuur van Bonaire kan beter, groener en toegankelijker:

- Nagaan of de huidige verkavelingsplannen nog van kracht zijn en deze zonodig verbeteren en aanpassen.
- Wegen op duurzame wijze aanleggen. M21 zal onderzoeken of wegen gemaakt kunnen worden van andere soorten materiaal die langer meegaan dan de traditionele asfaltwegen.
- Fietspaden aanleggen met zonnecellen die straatverlichting kan laten branden. Ook elektrische auto's en bussen kunnen met deze energie opgeladen worden.
- Veilige trottoirs aanleggen in woonwijken. Dan kunnen bewoners veiliger van A naar B lopen. De infrastructuur op Bonaire toegankelijker maken voor mensen met een (fysieke) beperking.
- Straatstenen (klinkers) aanleggen op onverharde straten in de wijken die al afgebouwd zijn. Straatstenen zijn gemakkelijker te onderhouden en ze zijn resistent tegen alle weersinvloeden.
- Beleid voor groene infrastructuur invoeren. Meer inheems groen in Kralendijk. Meer inheems groen in de wijken. Bescherming van onze groene gebieden. Meer inheemse bomen planten die bestand zijn tegen ons klimaat.

- Recreatiefaciliteiten creëren in alle wijken.
- Beleidsplan maken voor onze afwateringssystemen die goed onderhouden moeten worden.
- Goede onderhoudsplannen formuleren en uitvoeren. Onderhoud van onze infrastructuur is belangrijk als wij willen dat deze langer meegaat.
- 'City inspectors' invoeren om problemen met de infrastructuur in kaart te brengen om deze te herstellen en te zorgen voor een degelijke uitvoering.

Woningmarkt op een duurzame manier verbeteren

Een woning is veel meer dan een huis in een wijk. Aspecten zoals sport, recreatie, integratie, handel, groene ruimten moeten meer aandacht krijgen. Daarom moet er een nationaal wijkenplan en financiële middelen komen en er moet mankracht beschikbaar gesteld worden om dit te concretiseren. De woningmarkt op Bonaire is heel erg krap. Daarom stijgen de prijzen enorm. Daarnaast zijn de meeste woningen niet duurzaam gebouwd. Vanwege grote klimatologische veranderingen is het belangrijk om op onder andere orkaanbestendige wijze te bouwen. Het (doorgaan met het) vernietigen van de natuur om nieuwe huizen en wijken te bouwen, terwijl we in onze stedelijke centra nog ruimte hebben om huizen te bouwen, moet overwogen worden. Bovendien moet de leegstand en ook onafgebouwde huizen aangepakt worden. Het kan niet zo zijn dat er honderden huizen leeg staan, terwijl er een wachtlijst is voor woningen. Er moeten maatregelen komen die de overheid kan inzetten tegen de eigenaren van deze leegstaande of onafgebouwde huizen. M21 pleit voor:

- Meer betaalbare woningen bouwen voor starters. Deze huizen op een zo duurzaam mogelijke wijze bouwen (alternatieve energie), waarbij rekening wordt gehouden met meer begroeiing in de wijken.
- Sociale huurappartementen bouwen. Er is een grote vraag naar sociale huurwoningen. Momenteel is er een achterstand v.w.b. sociale huurwoningen die resoluut aangepakt moet worden. De 500 huurwoningen die door FCB gebouwd gaan worden, zijn niet voldoende.
- Meer seniorenwoningen bouwen, waar ouderen op zichzelf kunnen wonen. Deze woningen beschikken over faciliteiten waardoor de ouderen relaxt kunnen wonen. Het doel hiervan is om de groep ouderen die steeds toeneemt een beter leven te bieden.
- Huizen bouwen voor mensen met een beperking zodat ze op zichzelf kunnen wonen.
- Studentenhuisen bouwen voor Bonairiaanse studenten en studenten uit de regio. Deze huizen kunnen ook voor stagiaires uit het buitenland worden gebruikt.

Nationaal wijkenplan

Er moet een nationaal wijkenplan komen, inclusief een omschrijving van nieuwe wijken met hun wijkcentrum.

Wijkraden introduceren

M21 gaat wijkraden introduceren die democratisch worden gekozen. De wijkraad is verantwoordelijk voor de werkzaamheden die moeten plaatsvinden in de wijk. De wijkraad maakt zijn begroting die door de Eilandsraad wordt goedgekeurd. De Eilandsraad stelt fondsen beschikbaar voor de uitvoering van de begroting. Mensen uit de wijk zijn verantwoordelijk voor hun wijk.

Verbetering van de infrastructuur in het centrum van Kralendijk

De infrastructuur in het centrum van Kralendijk kan beter. De situatie m.b.t. het parkeren van auto's dreigt steeds meer uit de hand te lopen.

- Benoeming van een 'city inspector'.
- Onderzoek doen m.b.t. de bouw van parkeerruimte in het centrum van Kralendijk.
- Goede en schone openbare toiletten plaatsen in het stadscentrum voor lokale mensen en cruisetoeristen.
- Meer bomen en planten in het stadscentrum. Meer planten aan de gevels.
- Nagaan of de visie voor het stadscentrum nog voldoende actueel is. Indien nodig deze aanpassen.

7. M21 en de overheid

Een overheid voor alle inwoners

M21 staat voor een overheid voor alle inwoners, een overheid die in dienst staat van de bevolking en die ruimte, vrijheid en mogelijkheden biedt aan alle inwoners om zich te kunnen ontwikkelen. Een overheid die eigen initiatief en participatie stimuleert, die burgers in staat stelt om hun ontwikkeling in eigen hand te nemen, die voorwaarden schept en wettelijke kaders creëert ter ondersteuning van een goed functioneren van onze samenleving. Een overheid die luistert naar wat er leeft bij de bevolking en die met groepen in de samenleving overlegt en die de nodige doelstellingen en strategieën vaststelt voor een duurzame ontwikkeling. Een overheid die haar ambtenarenkorps ruimte geeft om te werken aan formulering en uitvoering van beleid dat moet leiden naar de vastgestelde doelen en die de samenleving op een waardige en efficiënte manier ten dienste staat.

Alle inwoners tellen mee

Onze wetten moeten herzien worden om zodoende te garanderen dat de nodige 'controle aanwezig' is zodat er geen disbalans in onze trias politica ontstaat. Democratie moet het uitgangspunt vormen dat de meerderheid altijd rekening houdt met de minderheid. In dit kader moet een commissie geïnstalleerd worden die bestaat uit onze beste staatsdeskundigen en creatieve geesten om onze wetten te herzien. De invoering van o.a. een Bureau Constitutionele Zaken moet bestudeerd worden. Bovendien moet in de wet verankerd worden dat wijziging in de staatkundige structuur alleen mogelijk is door middel van goedkeuring door 2/3 deel (67%) van onze bevolking middels een volksraadpleging.

Ons politieke systeem evalueren

Ons politieke systeem voldoet niet meer aan de verwachtingen van een groot deel van onze bevolking. Bijgevolg is het wenselijk om ons coalitiesysteem en campagnefinanciering grondig te evalueren en eventueel systemen voor te stellen die verschillend zijn en die meer met onze realiteit overeenkomen en beter bijdragen aan goed bestuur, transparantie en algemeen welzijn.

Onze Eilandsraad evalueren

Er moet een team komen dat onze Eilandsraad gaat evalueren voor wat betreft de verantwoordelijkheden en de vergoeding die hier tegenover staat. Met het vooruitzicht op het uitbreiden van de Eilandsraad, moet dit verbeterd worden.

Meer participatie van het bestuur van het Openbaar Lichaam Bonaire in de RCN-overheid

Streven naar meer participatie van ons Eilandbestuur in de RCN-overheid. Wij dragen taken over aan de RCN, maar de bevolking vraagt onze lokale bestuurders om rekenschap af te leggen. Onze lokale bestuurders moeten de wens van de bevolking aan de RCN-bestuurder kunnen communiceren.

Meer participatie van onze jongeren

Er moet een structuur gecreëerd worden, waardoor jongeren meer participatie hebben in beslissingen die hen betreffen. Vooral beslissingen die gevolgen hebben voor hun eigen toekomst. Onze jongeren hebben een andere visie op de toekomst van de wereld, waardoor ze met andere, vaak betere oplossingen komen.

Meer transparantie in besluiten van het Eilandbestuur

Er moet een (online) register ingevoerd worden, waar de bevolking informatie kan opzoeken over door het Eilandbestuur genomen besluiten, inclusief de bijbehorende documenten die gebruikt zijn om tot het eindbesluit te komen.

Onze staatsinstellingen versterken

Onze staatsinstellingen moeten versterkt, geprofessionaliseerd en gewaardeerd worden: instellingen zoals Eilandsraad, Algemene Rekenkamer, Nationale Ombudsman (inclusief Kinderombudsman) en de Directie belast met Toezicht en Handhaving moeten beter gaan functioneren om onze democratie te beschermen en te versterken. Versterking van onze instellingen is onderdeel van het bewustzijn dat wij de als eerste verantwoordelijk zijn voor een goed functioneren van het bestuur en de democratie in onze rechtsstaat.

Investeren in en versterken van onze ambtenarenkorps

Om de samenleving op een waardige en efficiënte wijze van dienst te zijn, moet er weer rust komen in het ambtenarenkorps. Het is noodzakelijk dat er zo spoedig mogelijk helderheid gecreëerd wordt, omtrent de vermeende 'revitalisatie van het ambtelijk apparaat' en dat er een eind komt aan het reorganisatieproces dat nog steeds voor veel demotivatie zorgt binnen het apparaat. Er moet gewerkt worden aan huisvesting voor de overheidsdiensten die zo centraal en toegankelijk mogelijk en goedkoper is. De kwaliteit van de dienstverlening aan de bevolking, o.a. de Informatiebalie, moet uitgebreid en verbeterd worden.

Wijkraden instellen

Het eilandbestuur moet luisteren naar wat er leeft bij de bevolking en moet met groepen binnen de samenleving overleggen om de doelen en strategieën die nodig zijn voor een duurzame ontwikkeling vast te stellen. In dit kader is het wenselijk om burgers te stimuleren zoveel mogelijk zelf een actieve rol te gaan spelen in alle besluitvorming die hun leven en leefomgeving raakt. Alle wijken moeten op democratische wijze georganiseerd zijn met hun eigen wijkraden.

De politieke kennis van Eilandsraadleden en leden van het Bestuurscollege verdiepen

De leden van de Eilandsraad controleren het Bestuurscollege. Daarom moeten ze goed op de hoogte zijn van de wettelijke bevoegdheden van de Eilandsraad en van de wetten die het functioneren van de Eilandsraad regelen. M21 gaat op permanente basis seminars, workshops en cursussen organiseren, zodat:

- nieuwe leden van de Eilandsraad en van het Bestuurscollege training krijgen om hun nieuwe taak beter te kunnen uitoefenen.
- zittende leden van de Eilandsraad maandelijks cursussen kunnen volgen om hun kennis uit te breiden en deze op peil te houden.
- samenwerken met Raadslid.nu en Prodemos. Raadslid.nu en Prodemos ondersteunen leden van de Gemeenteraad in hun werk. Zij doen dit onder andere door middel van het geven van cursussen en het delen van 'best practices'.
- de functie van Eilandsraadlid moet een voltijdbaan worden, zodat de leden hun tijd volledig kunnen besteden aan hun werk als volksvertegenwoordiger.

Nauwer samenwerken met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten – VNG is de koepelorganisatie van alle gemeenten in Nederland. Zij ondersteunt de gemeenten onder andere met de vertaling van nationaal beleid naar gemeentelijk beleid. Zij behartigen de belangen van meerdere gemeenten. VNG ondersteunt de gemeenten in hun ambities om zich verder te ontwikkelen. Zolang Bonaire in de huidige staatkundige structuur zit, kan zij goed gebruik maken van de kennis en ondersteuning van de VNG.

- Intensiever samenwerken met de VNG.
- Meer doen op het gebied van netwerken met kleinere gemeenten tijdens de jaarlijkse congressen van de VNG.
- "Twinning" en benchmarking stimuleren met de kleinere gemeenten.

Overheidseigendommen registreren en beheren

Bonaire Overheidsgebouwen NV (BOG) moet Bonaire Vastgoed NV worden. Bonaire Vastgoed NV zal alle openbare gebouwen en (sport)terreinen van de overheid moeten gaan beheren. BOG is verantwoordelijk voor het repareren, onderhouden en verhuren van overheidsgebouwen. De inkomsten van BOG bestaan uit huurbetalingen die binnenkomen, verkoop van gebouwen en uitgifte van erfpachterreinen. M21 pleit voor:

- Benoemen van een Raad van Toezicht voor de professionalisering van Bonaire Vastgoed NV.
- Een analyse laten uitvoeren naar het functioneren van werknemers en leden van Bonaire Vastgoed NV.
- Bonaire Vastgoed NV belasten met de bouw en het beheer van een centraal overheidskantoor.
- Implementatie en uitvoering van de Kadernota Grondbeleid Bonaire zodat z.s.m. de lange wachtlijst van terreinverzoeken weggewerkt kan worden.

8. M21 en duurzame ontwikkeling met extra aandacht voor milieu, natuur en dierenwelzijn

Investeren in de toekomst

De manier waarop wij leven en consumeren moet in evenwicht zijn met ons milieu en natuurlijke rijkdommen, om zodoende ervoor te zorgen dat de manier van leven en consumeren van onze toekomstige generaties niet in gevaar is. Deze hele gedachte van duurzame ontwikkeling moet geïnternaliseerd worden in de manier waarop wij besturen en plannen maken voor de toekomst.

De natuur is belangrijk voor Bonaire. Wij leven van de natuur. Ook onze voorouders deden dat. Als mens zijn wij afhankelijk van de natuur. Daarom moeten wij goed voor onze natuur zorgen. Klimaatverandering is één van de grootste uitdagingen van tegenwoordig. De negatieve effecten van klimaatverandering zijn van invloed op de duurzame ontwikkeling van Bonaire. De wereld wordt warmer. Ons grondwater wordt brakker. De zeespiegel stijgt. Oceanen verzuren. Deze en alle andere invloeden van klimaatverandering hebben een grote impact op ons eiland. Daarom is het aanpakken van de problemen rond klimaatverandering uitermate belangrijk.

Alle sectoren binnen onze gemeenschap hebben een impact op onze biodiversiteit. Daarom moeten wij hierin investeren. Wij hebben het Washington-Slagbaai Nationaal Park en het Bonaire Marine Park die beide goed beschermd zijn. Maar wij moeten meer doen als wij onze prachtige natuur willen behouden. Daarom moeten wij de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties serieus nemen en ze ten uitvoer brengen. M21 stelt de volgende acties voor om in de toekomst te investeren:

Voorwaarden scheppen om dierenwelzijn te bevorderen

Dierenwelzijn waarborgen is belangrijk. M21 pleit voor het scheppen van voorwaarden om dierenwelzijn te bevorderen.

- Herziening en eventuele aanpassing van de bestaande wetgeving m.b.t. dierenwelzijn.
- Structureel middelen reserveren op de begroting ten gunste van dierenwelzijn.
- Evalueren van wat er al is en met een duurzaam beleid komen voor ezels en andere dieren.
- Een 'chipproject' realiseren met een enkele database zodat dieren gemakkelijk terug te herleiden zijn naar hun eigenaar.
- Het oprichten van een dierenpolitie-instantie naar Europees Nederlands voorbeeld.
- Wilde ezels in droge periodes ondersteunen met extra drinkplaatsen en krachtvoer. Het vangen en permanent opsluiten van wilde ezels verbieden. De ezels lopen al jaren vrij rond in het wild. Wij hebben ons aan te passen aan de ezels en niet andersom. De ezels vormen ook een belangrijke toeristische attractie.
- Een sterilisatieproject voor honden, katten en ook ezels stimuleren. Dit kan door middel van een financiële bijdrage.

Ontwikkeling van een milieubeleidsplan Caribisch Nederland

Conform de wet VROM BES moet het Openbaar Lichaam Bonaire elk jaar een milieuprogramma vaststellen. Dit is in behandeling, omdat het milieubeleidsplan Caribisch Nederland nog niet klaar is. Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat moet conform artikel 1.4.1 van de wet VROM BES om de vijf jaar een milieubeleidsplan vaststellen. Het ministerie heeft dit nog nooit gedaan. Zonder dit plan kan Bonaire geen strategisch en financieel kader vaststellen voor het lokale milieuprogramma.

- De Nederlandse regering wijzen op haar wettelijke verplichting. Van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat eisen dat zij in 2023 aan deze verplichting voldoet.
- Na het vaststellen van het milieubeleidsplan Caribisch Nederland, het milieuprogramma Bonaire vaststellen.
- Het strategisch en financieel kader voor het lokale milieuprogramma vaststellen.

Meer in natuur en milieu investeren

Investering in onze natuur en ons milieu is noodzakelijk als wij deze willen behouden. Daarnaast zijn onze natuur en ons milieu heel erg belangrijk voor onze economie.

- De relatie met STINAPA herevalueren in het kader van natuurbeleid.
- Het samenvoegen van de toeristenbelasting en de 'nature fee' evalueren en van tevoren vaststellen waarvoor deze bestemd gaan worden.
- Structureel middelen reserveren op de begroting ten behoeve van natuur en milieu.
- Algemeen verbod van wegwerpplastic en -foembakjes. Inventariseren welke producten gebruikt kunnen worden i.p.v. de verboden producten.
- Statiegeld invoeren.
- Massale herbebossing van Bonaire (groene infrastructuur). Meer bomen en mangroven planten. Op grote schaal koraal aanplanten.
- Een plan maken om Lac/Sorobon te redden en rehabiliteren, inclusief een door de Ramsar-directeur aanbevolen 'boardwalk'.
- Saliña di Vlijt rehabiliteren.
- Een 'boardwalk' aanleggen bij Saliña di Vlijt.
- De staat van Lagun en de saliña bij Lagun herstellen.
- Uitbreiding van de beschermde nationale parken. De hele zuidelijke punt van Bonaire aanwijzen als nationaal park. Met behoud van duurzame zoutproductie.

- Bouwen vlak bij de kust verbieden.
- De bijdragen van bedrijven en bezoekers voor gebruik van onze natuur in stand houden, tenzij er om bijzondere redenen vrijstelling hiervoor gegeven is door de verantwoordelijke instantie.
- Een lokaal centrum voor biologisch wetenschappelijk onderzoek (proeftuin) instellen op Bonaire. Dit centrum omvat verschillende laboratoria, accommodatie voor onderzoekers en andere faciliteiten.
- De natuur- en milieufdelingen van de Directie Ruimte en Ontwikkeling combineren en er een afdeling voor natuur en klimaat van maken. Dan kan deze afdeling Bonaire duurzaam verbinden met internationale kennispartners en investeerders in de regio en in de Europese Unie. Daarnaast is de afdeling ook verantwoordelijk voor duurzame beleidsontwikkeling.

Verbetering van de kwaliteit van grondwater

Het rioleringsproject is voor een groot deel aangelegd, maar het is nog niet helemaal klaar. Riolering en de afvalwaterzuiveringsinstallaties zijn essentieel voor de bescherming van de volksgezondheid, de riffen en onze economie.

- Vervuiling van de zee voorkomen en deze afdoende verminderen. Beerputten zorgen voor vervuiling van het grondwater. Hierdoor komt afvalwater in de zee terecht, waardoor de koraalriffen aangetast worden.
- Het rioleringsproject afronden en evalueren.
- Duurzame systemen creëren om regenwater niet naar zee te laten stromen en zo de kwaliteit van het grondwater te verbeteren.

Klimaatakkoord vaststellen met Den Haag

Een van de negatieve effecten van klimaatverandering is stijging van de zeespiegel. Veel koraalriffen kunnen dit niet verdragen. Hierdoor wordt de kans op erosie en overstroming groter. Koraalriffen zijn natuurlijke golfbrekers. Als zij te diep onder water terecht komen omdat de zeespiegel stijgt, kunnen ze de golven niet meer goed afremmen. Dan kunnen de golven dichterbij de kust komen, zodat de kans op erosie en overstroming toeneemt.

- Er moet zo snel mogelijk een klimaatakkoord met de Nederlandse regering geformuleerd worden.
- De Nederlandse regering wijzen op de "Sustainable Development Goals" 12, 13, 14 en 15 van de Verenigde Naties. Deze moeten serieus genomen worden voor Bonaire.
- Voorbereidingen treffen voor de gevolgen van klimaatverandering voor Bonaire.

Duurzame en betaalbare energie

M21 ondersteunt alternatieve energie. Een verantwoord energie beleid houdt in dat er zowel aan het terugdringen van CO2-uitstoot als aan het garanderen van stroomvoorziening gewerkt moet worden. Er moeten realistische doelen geformuleerd worden om aan meer alternatieve energie te komen. Hierin moeten WEB en Contour Global de leiding nemen en bijgevolg betrouwbare en duurzame energievoorziening garanderen. Bonaire moet meer participatie krijgen in de energievoorziening en de rol van de Oil Terminal Bonaire en de Bonaire Brandstof Terminal hierin moet herzien worden.

Aansluiting zoeken bij internationaal gasnetwerk

In het kader van betaalbare energievoorziening, moet Bonaire de mogelijkheden onderzoeken om aansluiting te krijgen op het natuurgasnetwerk van Colombia naar de Caribische eilanden.

9. M21 en landbouw, visserij en veeteelt

Een Bonaire die kan zorgen voor haar eigen voedselproductie en die teruggaat naar haar wortels als leider op het gebied van landbouw, visserij en veeteelt

Landbouw, visserij en veeteelt zijn belangrijk.

M21 ziet het belang van het doen herleven van deze sectoren. Het is belangrijk dat Bonaire zelf biologische groente en fruit en andere producten voor lokaal gebruik gaat telen. Voedsel dat veilig is om te eten. Geproduceerd met respect voor het milieu. Dan kunnen meer inwoners gezond eten. Dit verbetert de volksgezondheid. Daarnaast zorgt het voor een revitalisatie van deze sectoren voor extra inkomen en werkgelegenheid. Een welvarende samenleving heeft een welvend kunuku-gebied nodig. Daarom zijn het organiseren en beschermen van onze landbouw, visserij en veeteelt belangrijk.

Actiepunten voor een Bonaire die voor haar eigen voedselproductie zorgt:

Voedselzekerheid: landbouw, veeteelt en visserij

Voedselzekerheid, de garantie dat er voldoende voedsel beschikbaar is, dat toegankelijk is voor de bevolking, is een zaak van groot belang, zeker nu er wereldwijd meer monden gevoed moeten worden en oogsten niet voldoende produceren. Bonaire moet hierop voorbereid zijn en investeren in landbouw, veeteelt en visserij en deze sectoren behandelen als prioriteit. Coöperativisme bij de productie en verkoop moet hierin een instrument zijn. Voedselproductie kan niet enkel een vrijetijdsbesteding zijn. Er moeten voldoende terreinen toegewezen worden en er moet geïnvesteerd worden in geschikte technologie en naar associatie gezocht worden met kenniscentra voor technische bijstand voor de sector. M21 gaat meer coöperativisme stimuleren onder de voedselproducenten.

Zorgen voor betaalbaar water

Water is heel belangrijk in de landbouw. Er zijn verschillende waterputten op Bonaire. Helaas is het water in de meeste putten niet geschikt voor landbouw. M21 vindt dat er meer alternatieven moeten komen om productie en distributie van water in deze sector te garanderen.

- Systemen, zoals 'reverse osmosis' en andere moderne technologieën.
- Gebieden waar water uit de grond gehaald kan worden. Rond deze gebieden kan een productiecentrum ontwikkeld worden.
- Regenwater opvangen in grote en afgesloten watertanks.

Een kenniscentrum ontwikkelen

Het is belangrijk om een centrale plek te creëren, waar kunukero's, investeerders, studenten en geïnteresseerden onderzoeksresultaten, ervaringen en kennis met elkaar kunnen delen. Een plek waar mensen informatie kunnen krijgen over landbouw, visserij en veeteelt.

- Door middel van een kenniscentrum worden activiteiten op het gebied van landbouw, visserij en veeteelt gecoördineerd.
- Door middel van het kenniscentrum worden belangrijke onderzoeken uitgevoerd.
- Dit kenniscentrum begeleidt stagiaires die onderzoek in deze sectoren doen.
- Medewerkers van het kenniscentrum kunnen adviseren en begeleiding geven aan kunukero's m.b.t. veeteelt en landbouw.
- Dit kenniscentrum kan workshops organiseren voor inwoners die in hun eigen greenhouse voor eigen gebruik groente en fruit willen telen.

Het niveau van schapen- en geitenteelt verhogen

Productie van vlees van goede kwaliteit is belangrijk.

- Betaalbare veevoer van hoge kwaliteit. M21 vindt het belangrijk om meer aandacht te besteden aan de mogelijkheid voor lokale veevoer. Bijvoorbeeld in samenwerking met AlgaePARC Bonaire en lokale kunukero's.
- Verbetering van lokale rassen door middel van een goed uitgewerkt plan.
- De kwaliteit van de dieren controleren door ze te registreren.
- Zorgen voor meer toezicht en veiligheid in veeteeltgebieden. Veeteeltgebieden meer centraal aanwijzen maakt het houden van toezicht gemakkelijker.
- Commerciële en gezonde veeteelt exploiteren.
- Uiteindelijk komen tot export van geitenvlees van goede kwaliteit, met een Bonairiaans kwaliteitszegel erop.

Opleidingen op het gebied van landbouw, visserij en veeteelt aanbieden

Opleidingen op het gebied van landbouw, visserij en veeteelt is een belangrijke voorwaarde om het niveau binnen deze sectoren te verhogen. M21 gaat een landbouw-, visserij en veeteeltopleiding invoeren op MBO-niveau op Bonaire.

- Investeren in het opleiden van kunukero's, vissers en veehouders. Meer kennis zorgt ervoor dat lokale producenten efficiënter en meer resultaatgericht kunnen werken.
- Meer samenwerking bij productie en op de markt brengen van onze eigen producten.

Landbouwgebieden ontwikkelen

M21 vindt het belangrijk om ook bestemmingsgebieden speciaal voor professionele landbouw te ontwikkelen. M21 ondersteunt het voorstel zoals neergezet in de "Kadernota Grondbeleid 2022".

Bevorderen van aquacultuur op Bonaire

Aquacultuur is het kweken van vis en andere zeedieren om daar handel mee te drijven. Het duurzaam kweken van vis is onze toekomst. In het verleden had Bonaire al een viskwekerij. Vis en andere zeedieren kweken voor eigen consumptie. Daarnaast is export naar (ei)landen in de regio en in het Rijk ook mogelijk als er voldoende gekweekt wordt.

- Het kweken draait volledig op groene energie uit wind, zon en biogas.
- Vis en andere zeedieren kweken voor commerciële doeleinden. Bijvoorbeeld de karkó. Zo kunnen wij deze vissen en zeedieren die met uitsterven bedreigd worden vanwege overmatige consumptie ook beter beschermen.
- Lokale mensen opleiden om in deze kwekerijen te werken.
- Samenwerken met AlgaePARC Bonaire om zeealgenmeel te leveren voor de Bonairiaanse aquacultuur.

10. M21 i ekonomia

Invertí pa ekonomia kana atrobe i kana pa tur hende

Onze mensen smeken om een economie die weer gaat draaien. Een economie die voor iedereen draait en niet alleen voor een klein groepje. Wij moeten ons wel realiseren dat als er geen beweging zit in de economie, het niet mogelijk is om voldoende inkomsten te hebben, zodat het eilandbestuur de nodige investeringen kan doen om een beter Bonaire op te bouwen voor onze kinderen. Een groeiende economie is de beste garantie om banen te creëren en de openbare financiën te verbeteren. Een groeiende economie zorgt ook voor innovatie, creëert perspectieven voor onze kinderen in het buitenland en zorgt voor meer koopkracht. Om onze economie te laten groeien, moet vertrouwen opgebouwd worden en een vrije markt met de nodige reguleringen om een gezonde concurrentie te garanderen, moet centraal staan.

Het is belangrijk dat elke inwoner naar eigen kracht kan bijdragen aan de ontwikkeling en economische groei van Bonaire. Ontwikkeling en economische groei moeten in harmonie samen gaan met de natuur. Voor een groot deel hangt de Bonairiaanse economie af van onze leefomgeving en onze natuur. Toerisme is een belangrijke bron van inkomsten op ons eiland. Voor een groot deel is onze economie gebaseerd op toerisme en daarmee indirect ook op onze natuur en de manier waarop wij de natuur ervaren.

M21 pleit voor een duurzame economie. Een economie waar wij groei, toename van concurrentiekracht en toename van werkgelegenheid combineren met een beter ruimtelijk beleid, rekening houdend met onze natuur en vermindering van druk op ons milieu. Een Bonaire met duurzame ontwikkeling is een Bonaire waar er sprake is van een ideaal evenwicht tussen sociaal-economische belangen en ecologische belangen. Een Bonaire waar bedrijven op een maatschappelijk verantwoorde manier ondernemen (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen – MVO). Dit betekent dat bedrijven verantwoordelijkheid willen dragen voor maatschappelijke problemen zoals schade aan milieu en natuur, werkomstandigheden of armoede. Dan nemen bedrijven geen beslissingen die deze problemen nog groter maken.

Ondernemers die een stap verder gaan. Die ernaar streven een bijdrage te leveren aan de oplossing van deze problemen. Op Bonaire zijn er bijvoorbeeld verschillende duikondernemingen die nu al op maatschappelijk verantwoorde manier zaken doen. Er zijn er die 'clean ups' organiseren langs de stranden of onder water. Anderen bevorderen onder andere middels sponsoring dat meer lokale jongeren leren duiken. Op die manier leren meer lokale mensen onze onderwaterwereld kennen en beschermen.

Zo zijn er zeker meer ondernemers op Bonaire die nu al op een maatschappelijk verantwoorde manier ondernemen. M21 gelooft in een betere samenwerking tussen de overheid en de ondernemerswereld. In het bevorderen van een duurzame economie en duurzaam ondernemen. Een duurzame economie is belangrijk als wij ons als Blue Destination willen profileren. Uiteindelijk hebben wij allemaal baat bij een bloeiende economie. Voor een economie die ten gunste van ons allemaal groeit, stelt M21 de volgende acties voor:

Directie Ontwikkeling en Economie

Er moet een Directie Ontwikkeling en Economie komen. Economie is te belangrijk om niet haar eigen directie te hebben. Er moet een platform gecreëerd worden zodat de Directie Ontwikkeling en Economie informatie kan uitwisselen met de afdeling Natuur en Milieu. Ook moet er informatie uitgewisseld kunnen worden met de overheidsnv's die met infrastructuur belast zijn, zodat het investeringsklimaat aantrekkelijk blijft voor investeerders.

Sectoren creëren en versterken die inkomsten genereren: toerisme, vrije zone, internationale financiële sector

Onze economische pijlers die inkomsten creëren versterken. Toerisme moet een prioriteitspijler blijven. Naast het toerisme moet meer perspectief gecreëerd worden voor een vrije zone en wij moeten incentieven overwegen om van Bonaire een overslagcentrum te maken tussen Europa en Zuid-Amerika. Ook kan er schone industrie aangetrokken worden die in harmonie zijn met ons milieu. Voor de internationale financiële sector moet een 'Financial Services Board' gecreëerd worden die belast is met 'branding', marketing en nieuwe producten van onze internationale financiële sector.

Een visie op toerisme

Toerisme genereert geld en is een inkomstenbron die direct bij de bevolking kan komen. Toerisme moet op zo'n manier beheerd worden dat ook de bevolking een graantje kan meepikken uit de ontwikkeling van het toerisme. Er moet op duurzame wijze in toerisme geïnvesteerd worden.

Aandachtspunten zijn:

- Een school voor toerisme oprichten
- Overwegen om van TCB, Bonaire Tourism Authority te maken met dezelfde structuur als ATA op Aruba
- De sector herevalueren
- Een follow-up op het Masterplan 2030 Bonaire
- Meer vliegverbindingen (airlift) ontwikkelen
- Onze eigen mensen voorbereiden en opleiden om meer kansen te krijgen voor hogere functies in het toerisme
- Een rechtvaardig inkomen garanderen voor werknemers in het toerisme (sectorale CAO) en belasting op fooien elimineren
- Een boulevard creëren van Punt Vierkant tot aan Kurá di Piedra in Hato voor lokale mensen en toeristen

Cruisetoerisme

Cruisetoerisme is één van de pijlers van onze economie en creëert momenteel directe inkomsten voor 'de kleine man'. Er moet een duurzame visie gecreëerd worden en er moet samen met stakeholders een beleid geformuleerd worden om het product te ontwikkelen en het voordeel hieruit te maximaliseren. Een plan maken om cruisetoerisme duurzaam te blijven ontwikkelen.

Meer dromen en meer lef hebben: de nieuwe economie

Wij moeten ons realiseren dat sectoren die altijd succesvol zijn geweest, zoals het toerisme, niet voor altijd succesvol blijven. Wij moeten investeren in innovatie en nieuwe economische sectoren. In dit kader stelt M21 voor om met een 'Instantie voor Sociaal-Economische Planning' te komen, onze sociaal-economische ontwikkeling op lange termijn aan te pakken, te plannen en erover te adviseren. Enkele nieuwe sectoren om te overwegen zijn: creatieve industrie (film, mode, software en andere, de zgn. Orange Economy), kennis-economie, transnational education en niche-industrie, die industrieën dus die een uniek product of unieke dienst aanbieden voor een bepaald segment. Daarnaast moet de monopolie in de haven geëlimineerd worden en beter gebruik gemaakt worden van de mogelijkheden in de haven van ons eiland.

Mogelijkheden voor Bonaire Petroleum Corporation (BOPEC) bestuderen

Mogelijkheden om BOPEC en/of de BOPEC-terreinen te ontwikkelen moeten bestudeerd en ondersteund worden. Er moet een duurzame oplossing komen voor BOPEC en/of de BOPEC-terreinen.

Nieuwe overeenkomst aangaan met Cargill

De overeenkomst met Cargill komt na 60 jaar tot een eind. Er moet een nieuwe overeenkomst onderhandeld worden met Cargill. Alle aspecten in overweging nemend, moet er een nieuwe overeenkomst aangegaan worden met Cargill die voordelig is voor Bonaire.

Meer ruimte voor de kleine ondernemer: wijk-economie

Bonaire heeft meer ondernemers en ondernemerszin nodig om werkgelegenheid te creëren, voor vernieuwing te zorgen, onze economie te diversifiëren en onze mensen minder afhankelijk te maken van de overheid.

In dit kader moet de overheid samen met de private sector meer inspanningen doen om de mogelijkheden voor ondernemen in de wijk te inventariseren en te kapitaliseren, de zgn. Wijk-economie. Wijk-economie is niet alleen een commerciële mogelijkheid, maar het draagt ook bij tot het veraangename van het leven in de wijken. Hierbij kan de overheid een beleid voeren m.b.t. het decentraliseren van (een gedeelte van) de diensten naar de wijken.

Arbeidskracht competitiever maken

Arbeid is bepalend voor hoe competitief je economie is. Via het Centraal Dialoog Platform moet men tot afspraken komen over hoe onze arbeidsproductiviteit hoger kan. Er moet ook gekeken worden naar hoe tot afspraken te komen voor een verantwoorde introductie van het concept van sectorale CAO's om de werknemer te beschermen.

Investeren in infrastructuur

Investeren in infrastructuur is nodig voor economische groei in de toekomst en om bouwactiviteiten te stimuleren. Investeren in infrastructuur is de catalysator voor de economie. Samen met partners moet er een investeringspakket gerealiseerd worden t.b.v. onze wegen (bestaande en nieuwe), onderhoud van deze wegen en andere infrastructuurwerken.

De luchthaven en onze zeehavens ontwikkelen als economische pijlers

Er moet ontwikkeling gecreëerd worden rond de luchthaven en onze zeehavens, zodat zij niet alleen gebruikt worden voor transport van mensen en vracht, maar ook als centra van economische activiteiten.

De grens over: internationale economie

Er zijn veel economische mogelijkheden op de internationale markt. Bonaire heeft geen enkel commercieel verdrag en daar moet verandering in komen. Het is een prioriteit voor ons eiland om haar relatie met de Wereldhandelsorganisatie (WTO) op te pakken en op grond van een exportbeleid, commerciële verdragen aan te gaan met commerciële partners die interessant zijn voor ons. Bovendien moeten er beschermingsovereenkomsten en overeenkomsten van bilaterale investeringen gesloten worden. In dit kader is het belangrijk om beter gebruik te maken van de Rijksambassades, en de bestaande verdragen die Nederland heeft met andere landen en ook de commerciële regelingen die Bonaire heeft met de Europese Unie, met name de regeling van Landen en Gebieden Overzee (LGO). M21 gaat ook bevorderen dat Bonaire enkele economische vertegenwoordigers benoemt in de markten die meer kunnen bijdragen aan onze economische groei. M21 gaat alles evalueren wat ten gunste is en alles wat niet ten gunste is van Bonaire als ultraperifeer gebied.

Een duurzame economische groei bevorderen

Veel sectoren op Bonaire kunnen profiteren van een betere integratie van natuurbehoud in onze economische ontwikkeling. De natuur is de hulpbron voor de economische ontwikkeling van Bonaire.

- ABB verlagen voor duurzaam geproduceerde producten en op duurzame wijze geleverde diensten
- Bescherming van de rechten van werknemers en zorgen voor rechtvaardige werkomstandigheden
- Ontwikkeling van duurzame projecten stimuleren
- Een masterplan voor duurzame economie formuleren en uitvoeren. Het masterplan toerisme en het masterplan voor duurzame economie moeten elkaar kunnen aanvullen
- Een kwaliteitszegel voor eerlijke en duurzame producten en organisaties. Op die manier kunnen wij de consument helpen om bewustere keuzes te maken.
- Meer aandacht geven aan groene innovatie.

Werkgelegenheid creëren voor de lokale bevolking

Werkgelegenheid creëren helpt enorm bij het terugdringen van werkloosheid. M21 vindt het belangrijk dat elke inwoner van Bonaire recht heeft op werk.

- Investeren op Bonaire stimuleren.
- Rincon, Playa Grandi, Playa Frans en andere pittoreske plekken als duurzame toeristische trekpleisters op kleine schaal ontwikkelen.
- Werkgelegenheid creëren in natuurherstel, landbouw, aquacultuur en onderwaterparken.
- Met de private sector samenwerken bij het creëren van werkgelegenheid voor de lokale bevolking.
- Het concept van landschapspark Rincon verder ontwikkelen.

Duurzame Midden- en Kleinbedrijf (MKB) stimuleren

Op duurzame wijze ondernemen staat ook wel bekend als 'op maatschappelijk verantwoorde wijze ondernemen'. Bonaire heeft meer duurzame en natuurbewuste bedrijven nodig. Een bedrijf dat duurzaam onderneemt bij alle beslissingen die het bedrijf neemt, streeft niet alleen naar een hoger rendement. Naast het winst maken, maakt het bedrijf ook gebruik van de mogelijkheden voor een beter milieu en het verbeteren van het welzijn van zijn werknemers en het welzijn van Bonaire. Dit doet het bedrijf op grond van sociale betrokkenheid en een visie gericht op de toekomst.

- Een ontwikkelingsbank van en voor Bonaire introduceren
- Investeren in bedrijven die tegen een lage rente leningen kunnen doen stimuleren
- Een garantiefonds voor de MKB's creëren
- Organisaties die op maatschappelijk verantwoorde manier ondernemen belonen
- De MKB-markt beschermen om lokale ondernemers te stimuleren
- M21 ondersteunt het idee om met fiscale incentives te komen voor innovatieve investeringen
- Een structuur creëren die het MKB permanent stimuleert en ondersteunt

11. M21 en een veilig Bonaire

Gegarandeerde veiligheid

Klimaatverandering kan grote gevolgen hebben voor Bonaire. Tot nu toe wordt te weinig rekening hiermee gehouden. Op Bonaire moeten wij ons bewust zijn van de potentiële gevaren van rampen. Daarom is het belangrijk om richtlijnen en maatregelen te formuleren en ze op te volgen.

Aandachtspunten voor een veiliger Bonaire:

Veiligheid op de werkplek garanderen

Veiligheid op de werkplek en werksfeer verdienen meer aandacht in onze arbeidswetgeving. Dit geldt in het bijzonder in de bouwsector. M21 gaat hier extra aandacht aan besteden.

- Bij alle bedrijven op Bonaire onveilige omstandigheden laten onderzoeken.
- In verband met dit onderzoek de nodige stappen ondernemen om deze onveilige omstandigheden aan te pakken.

Wij moeten beter voorbereid zijn op rampen

Gezien de klimatologische veranderingen is het belangrijk dat wij goed voorbereid zijn op mogelijke rampen.

- Orkaanbestendige schuilplaatsen bouwen
- Rampenkaarten ontwikkelen. Kaarten waarop staat aangegeven waar de veilige plekken zijn tijdens een ramp, zoals bijvoorbeeld een tsunami.

Werken aan criminaliteitspreventie in onze wijken

Toenemende armoede gaat vaak gepaard met een toename van criminaliteit. Elke inwoner wil zich veilig voelen in zijn/haar wijk en in andere wijken op Bonaire. Een sterke betrokkenheid bij hun wijk betekent heel vaak dat mensen zich veiliger voelen.

- Meer aandacht besteden aan de manier waarop de wijk georganiseerd is. Dit betekent dat verval voorkomen moet worden, bijvoorbeeld door te zorgen dat afval verwijderd wordt.
- Zorgen voor voldoende verlichting in de wijk en goede trottoirs aanleggen.
- Het oprichten van een toezicht korps in de wijk stimuleren.
- Het Vrijwilligers Korps Bonaire – VKB opnieuw instellen.
- Nagaan of officieel opnieuw begonnen kan worden met de taken die de SSV (Servisio di Siguridat i Vigilansia – Veiligheids- en Toezichtsdienst) in het verleden had.

- Onderlinge contacten in de wijken stimuleren door middel van het aanleggen van enkele pleintjes, speelparken en activiteitenparken. Organisaties voor recreatieactiviteiten voor wijkbewoners stimuleren.
- Wijkcentra professionaliseren en onderhoud van deze centra ondersteunen. Wijkcentra waar optimaal gebruik van wordt gemaakt, stimuleren onderlinge contacten tussen wijkbewoners.

Meer handhaving van onze wet- en regelgeving

Onze wet- en regelgeving heeft als doel om de kwaliteit van leven op Bonaire te verbeteren. Handhaving van wet- en regelgeving is noodzakelijk om het zich houden aan wetten en regels te stimuleren.

- Meer controle en meer handhaving in het verkeer. Dit zorgt voor een veiliger verkeer.
- M21 pleit voor het invoeren van een keuringslokaal om te garanderen dat voertuigen die aan het verkeer deelnemen veilig zijn. Ook zal M21 voorlichting en training bevorderen v.w.b. het gedrag van deelnemers aan het verkeer.
- Om correct gedrag in het verkeer van kleins af aan te leren, gaat M21 een verkeerspark aanleggen.
- Meer zichtbare controle en handhaving bij alle bedrijven en/of commerciële activiteiten die de kwaliteit van leven en de veiligheid kunnen schaden.
- Meer controle en handhaving van de verschillende milieu- en natuurwetten.

12. M21 en het buitenland

Onze deuren openen voor de wereld

Bonaire moet zich veel meer profileren op internationaal niveau, vooral gezien het feit dat er veel commerciële en economische mogelijkheden zijn op de internationale markt. Het positioneren van Bonaire op internationaal gebied moet gebaseerd zijn op volwassenheid en professionalisme, en moet onze economische belangen benadrukken. Dit moet met visie gedaan worden en gebaseerd op realistische doelen.

Relatie met Nederland en in het Rijk

De relatie tussen Bonaire en Nederland moet een ander tijdperk binnengaan. Een relatie gebaseerd op volwassenheid, professionalisme, onderling respect en de Bonairiaanse belangen. Er moet een 'Commissie van Wijzen' ingesteld worden om opnieuw aan tafel te zitten, eerst met Bonaire en daarna met Nederland, om de inhoud van onze huidige staatkundige structuur, i.c. openbaar lichaam, te heronderhandelen. Bonaire moet beginnen zelf de teugels in handen te nemen v.w.b. de verantwoordelijkheden voor ons eiland. Bonaire moet ervoor zorgen effectief c.q. effectiever te partisiperen in Nederlandse delegaties als het gaat om belangrijke thema's voor onze ontwikkeling, beter gebruik te maken van Rijksambassades, van het Nederlandse netwerk in de wereld en ook van de verdragen die Nederland heeft met landen die voor ons interessant zijn (die uitgebreid kunnen worden om Bonaire erbij op te nemen), om meer economische mogelijkheden te creëren voor ons eiland.

Enkele punten:

- M21 komt met een Directie Staatkundige Structuur en Rijksaangelegenheden.
- Er moet een vertegenwoordiger van Bonaire aangesteld worden in Den Haag.
- Zoals afgesproken moet de staatkundige structuur elke 5 jaar geëvalueerd worden.
- De afspraken die tot nu toe gemaakt zijn moeten geïnventariseerd worden, zodat ze uitgevoerd kunnen worden.

Relaties in de Cariben

Bonaire is een Caribisch eiland. De Caribische Zee heeft ons in het verleden verbonden en zal ons in de toekomst blijven verbinden met onze burens. Op grond hiervan moeten wij tot modaliteit en nauwere samenwerking komen met de eilanden in de Cariben en in het bijzonder CARICOM (Caribische gemeenschap). Er moet gezocht worden naar participatiemogelijkheden voor Bonaire in multinationale regionale structuren.

Relatie met de Europese Unie

Bonaire is geassocieerd lid van de Europese Unie (EU). Wij moeten beter gebruik maken van deze relatie, vooral de commerciële relatie met de EU. Wij moeten deze relatie gebruiken om mogelijkheden te creëren en uit te breiden voor nieuwe economie. In dit kader zal Bonaire in een positie als ultraperifeer gebied geëvalueerd worden.

Diplomatieke vertegenwoordiging

Naast de economische (niet-diplomatieke) vertegenwoordiging zoals vermeld in het hoofdstuk over economie, moet Bonaire, in overeenstemming met Nederland, tot afspraken komen over een diplomatieke vertegenwoordiging van Bonaire in Nederland en ook bij de Rijksambassades in landen die commercieel gezien belangrijk (kunnen) zijn voor ons.

Bonaireaans diaspora

Er moet beter gebruik gemaakt worden van de talenten, de kennis en het netwerk van onze Bonairianen die in het buitenland wonen (diaspora) en die om een of andere reden niet terug kunnen of willen keren naar hun eiland. In dit kader moet er een coördinatiepunt gecreëerd worden binnen het Bureau Binnenlandse Betrekkingen om zich specifiek bezig te houden met onze eilandskinderen die in het buitenland wonen. Dit initiatief draagt bij aan onze economie en laat tevens zien dat wij onze eilandskinderen die in het buitenland wonen waarderen.

13. Slotwoord

Wij moeten een solide basis hebben om op te kunnen bouwen. De fundering moet goed zijn, zodat het huis dat erop staat ook goed is.

Door middel van politiek kunnen de nodige veranderingen aangebracht worden voor een beter Bonaire, een welvarend Bonaire waar alle inwoners genieten van een hoog niveau van welzijn.

Laten wij onze fundering gaan verstevigen, zodat wij voort kunnen bouwen aan een goede toekomst voor onze huidige en komende generaties.

Wees

Het Verschil

Kandidatenlijst

1. Désirée Coffie

2. Bernard Landwier

3. Dayanara Janga

4. Carlos López-Natera

5. Alberseeto Cecilia

6. Angelo Engelhart

7. Alfred Burgos

8. Zuleykha Statie

9. Norbert Tadema Damman

10. Nadine Emerenciana

11. Anthony Weber

12. Amaro Gerard

13. Kjelld Kroon

14. Robert v.d. Vechte

15. Esther Zimmerman

16. Norman Warner

17. Benrick Martis

18. Mireille Saragoza-Korsten

19. Jurien Ascencion

20. Lorna Martis

21. Arnoldine Helmyr

22. Waldi Deira

Het Verschil

7902121

info@movementu21.com

MOVEMENTU21.COM